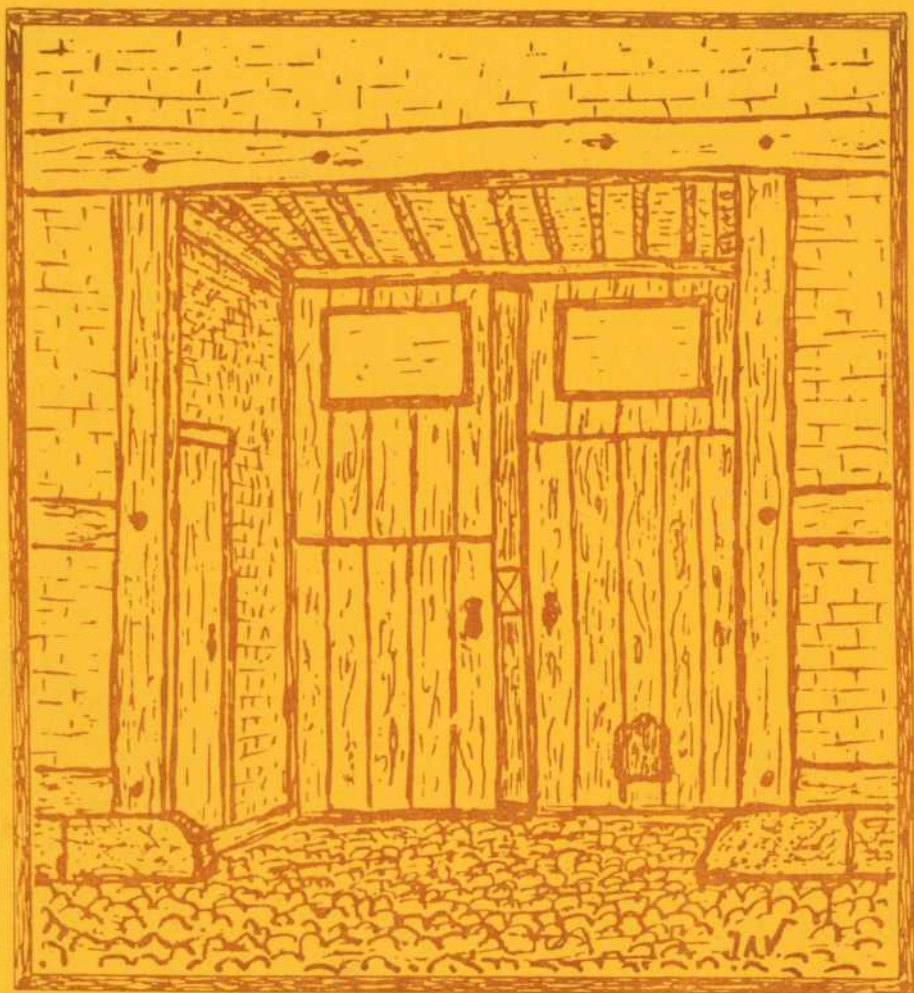

1986 - 1

~ 't ONDERSCHOER ~

Stichting Heemkunde Denckamp

't Onderschoer

De oude Twentse boerderijen hadden vaak een onderschoer, als een soort portaal voor de poortachtige hoofdtoegang naar de deel. Deze toegang was voorzien van de dubbele 'niendeurn', welke aaneensloten tegen de uitbreembare middenstijl 'n stiepel'. De stiepel kon zijn voorzien van het huismerk of een andere versiering. Bovendien had de stiepel een figuurlijke betekenis: daarin bleef immers eens het 'braatspit' steken, dat een 'kuun' of 'kunsniefke' een brutale hoerens knecht nagooide.

Als 'n stiepel verwijderd was konden de volgeladen oogstwagens er doorrijden tot onder 't slop'.

In het stiepelgat sloot 'de lappe' uit het Gamsveen het 'blauwe dampke' dat de 'zwarte dood' veroorzaakte.

In Ootmarsum trekt men bij het 'vloggen' um 'n stiepel'.

Door het 'hoendergat' van de niendeur konden de laatste kippen naar binnen. De kofhond 'Sien' of 'Pollo' kon ook 's nachts een oogje houden op het erf achter het huis. De hoer zelf tenslotte kon veilig uitkijken 'oaver 'n ondersten niendeur'.

Het onderschoer was een veilige schuilplaats bij slecht weer. Vaak ook diende het als bergplaats voor het dagelijkse gerief, zo als 'n riesbessen', 'n riet', 'n strikhaakn', 'n ploogstraampn' en de 'peerdezelns'.

Menig hoerensoon zal in het onderschoer zijn liefde verklaard hebben 'an zien wief', wat dan vaak weer leidde tot een 'brulfte' en tot het voortbestaan van het Twentse geslacht.

Kortom, het onderschoer had in het leven van de Twentenaar een functie van verbinding tussen binnen en buiten, het was een veilige bewaarplaats, het leende zich goed als uitzichtspunt en het hoofdplaats voor menselijke contacten. Daarom dit onderschoer als symbool van het streven van

Koerkunde Henekamp —

Tekening van onderschoer en tekst — J.A. Veldhuis

BIJ DE HAND

Stichting Heemkunde Denekamp

't HEEMHOES

De Stichting heeft huisvesting in 't Heemhoes, Kerkplein 4 te Denekamp. Naast bibliotheek/archiefruimte zijn hier ook werk- en vergaderruimten.

't Heemhoes: is geopend ma/vrij 8.30 - 12.30 uur en van 13.30-17.00 uur; tel. (05413) 4656; beheerder: J.A.den Ouden, tel. privé (05413) 2800; bibliotheek: geopend woensdag 18.30 - 21.30 uur; bibliothecaresse: mevr. Th. Asma-ten Broeke; tel. (05413) 2434.

BESTUUR

J.H.Borgman, voorzitter; H. Boink, secretaris; W.A.J. Nijhuis, penningmeester; H.J. Asma; C.C.M. Hamers; S.M. Heerink-Reerink; J.A.den Ouden; G.J. Tijscholte en S. Wynia.

DONATEURS

Aanmelden bij 't Heemhoes of secretariaat. De kosten zijn per jaar minimaal f.15,-. Hogere bijdragen zijn van harte welkom.

SECRETARIAAT

Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp; Tel. (05413) 2261.

BANK/GIRO

ABN-bank te Denekamp; rekeningnummer: 59.57.16.547; Postgironummer: 5565614.

werggroepen

Werggroep Geschiedenis

H.J. Asma, Willem Wegewartstraat 1, 7591 TZ Denekamp; tel. (05413) 2434.

Werggroep Beheer

J.A.den Ouden, Clematisstr. 26, 7591 XH Denekamp; tel. (05413) 2800.

Werggroep Bibliotheek

mevr. Th. Asma-ten Broeke, Willem Wegewartstraat 1, 7591 TZ Denekamp; tel. (05413) 2434.

Werggroep Genealogie

G.J. Tijscholte, Damweg 16, Tilligte; tel. (05412) 1447.

Werggroep uitgifte Manuscripten:

S. Wynia, Oranjestraat 20, Denekamp; tel. (05413) 1986.

Werggroep Flora en Fauna

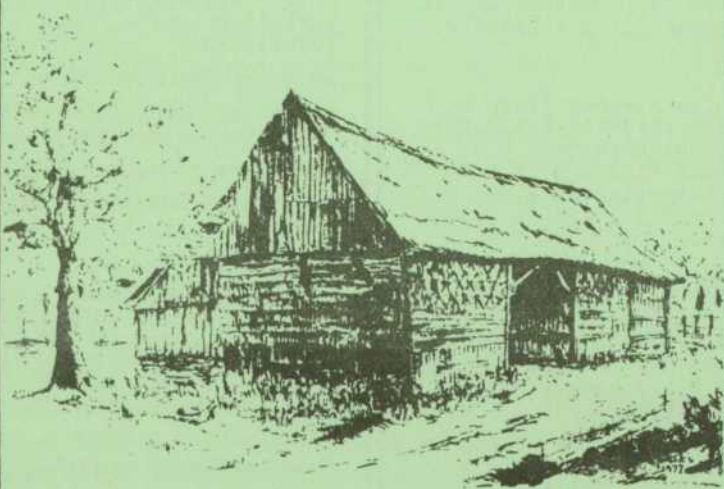
W.A.J. Nijhuis, Kasteellaan 4, Denekamp, tel. (05413) 1453.

Werggroep Exposities

H. Boink, Diepengoor 16, 7591 BW Denekamp, tel. (05413) 2261.

Werggroep Dialect en Folklore

J.A.den Ouden, Clematisstr. 26, 7591 XH Denekamp; tel. (05413) 2800.

schuur op erve Bosman
te Lattrop

Jo Niks 1977

Wat hebben we deze winter al niet allemaal gehad: veel, heel veel regen en zelfs sneeuw, met flinke overstromingen van de Dinkel. En even als vorig jaar weer een minstens zo royale en ijzige vorstperiode, die overigens op het moment dat ik dit "woord van te veurtn" schrijf, hoewel de berichten duiden op afnemen-de kou, nog van geen wijken weet. De gasmeters zijn in de meeste huizen flink aan de rol geweest..... Dat onlangs een etmaal lang bij vrijwel niemand het energie-verbruik een rol zal hebben gespeeld, toen op woensdag 26 februari 1986 de Elfstedentocht toch doorging, zal niet tot verwondering hebben gewekt.

Opnieuw is er weer een jaar al even bezig oud te worden, met toch helaas ook allerlei gruwelijke dingen om ons heen in de wereld, waarbij op dit moment het meest in herinnering is de juist gisteren, 28 februari 1986, gepleegde dodelijke aanslag op de Zweedse premier Olof Palme en iets meer terug het verongelukte ruimteschip Challenger, waarbij zeven astronauten om het leven zijn gekomen.

Op heemkundegebied zal ook dit jaar weer onze Stichting Heernkunde Denekamp uw blikveld trachten te verruimen.

Onder andere door middel van ons contactblad 't Onder-schoer waarmee we nu al het achtste jaar ingaan. Opnieuw zal de redactie er zich voor ijveren om 240 pagina's te vullen met nieuws en met verhalen en artikelen over dialect, geschiedenis, folklore en de natuur. Een doelstelling van onze stichting is immers zo breed mogelijk te vertellen over het eigen heem van vandaag en van gisteren. Want om de situatie van nu te kunnen begrijpen, zullen we altijd eerst moeten nagaan, hoe de dingen zijn gegroeid, waarom iets zus of zo is. Reden waarom we een blik in het verleden moeten werpen. De taak van onze stichting zouden we daarbij kunnen zien als een blikopener.

De puzzel van onze plaatselijke geschiedenis kan nog lang niet gelegd worden. Daarover zijn we het met zijn allen wel eens. Er is nog veel onderzoek voor nodig. Bovendien is het zo, dat hoe verder we nadenken over weer-nieuw-ontdekte feiten, opgedaan in oude stukken of ontdekt naar aanleiding van gevonden voorwerpen in het grootste archief van onze wereld, de bodem, des te meer gaan we beseffen, dat die leqpuzzel meer en meer op een cryptogram begint te lijken, waarvan vooral het begin moeilijk is te vinden. Steeds weer kloppen eerder gedane, zelfs wetenschappelijk onderbouwde, veronderstellingen niet.

Ondanks talrijke publikaties die over onze plaatselijke en regionale geschiedenis zijn gedaan, recent en in het verleden, waarbij we ons verplicht voelen namen als Bernink en Dingeldein te noemen, is er nog veel braakliggend terrein. Veel bronnenmateriaal ligt nog in archieven, hooguit zijdelings aangeraakt met een blik van: dat zou ook nog eens een keer uitgezocht moeten worden. En daarvoor hoeven we dan nog niet eens in de eerste plaats aan het rijksarchief in Zwolle te denken, om maar een voor de hand liggend voorbeeld te noemen. We kunnen zelfs heel dichtbij huis blijven, waarbij we noemen het gemeentearchief van Denekamp, waaruit toch een belangrijk deel de geschiedenis van onze plaats van de laatste 150 jaar is te herleiden. Dat deel van de geschiedenis dat velen nog net een beetje kunnen

OLDENZAAL, 25 Januari. In deze gemeente waren gisteren eenige stoelenmatters en scharenslijpers met hunne vervoerbare woonhuizen gelegerd. Twee dezer personen geraakten in eene hevige woordenwisseling. Eene vrouw tot hetzelfde gezelschap behorende, mengde er zich alschelende tusschen. Een der twistenden genaamd K. wierp haar toen met een hakmes, waardoor zij aan het hoofd en schouder erge wonden bekwam, die veel bloedverlies veroorzaakten.

Door spoedige geneeskundige hulp is de vrouw thans buiten levensgevaar. De zaak is in handen der politie.

Tub. 25 jan. 1886

De heer H. Houwing, thans brievenaarder te Denekamp, is door den minister van waterstaat benoemd tot brievenaarder te Dalfsen.

Door den minister van waterstaat enz. is benoemd met ingang van 15 Febr. tot brievenaarder te Denekamp H. J. van der Scheer, thans geagreëerd klerk ten postkantore te Koevorden.

Tub. 27 jan. 1886

Markten.

Woensdag	10 Maart.	Denekamp b. p.
Donderdag	11	A. Almelo b. Haaksb. j. b.
Vrijdag	12	Stad Delden b.

Tub. 10 maart 1886

OLDENZAAL 2 Februari. De heden gehouden Lichtmismarkt is druk bezocht. Er waren aan-gevoerd 70 paarden en ongeveer 100 koeien. De handel vooral in koeien was zeer levendig.

Neurende golden van 100 tot 150, gusten van 75 tot 90 en pinken van 45 tot 65 gld.

Tub. 2 febr. 1886

OOTMARSUM, 25 Jan. Een treurig voorval heeft verleden week te Brekkelenkamp (Pruisen) plaats gehad. Eene vrouw, die aan een uitwendig gezwel leed, werd verbonden door eene andere, die een klein wondje aan een vinger had. De laatste schijnt eenig vocht daarin gekregen te hebben, ten gevolge waarvan nog dienzelfden dag de vinger en des nachts de geheele hand sterk begon op te loopen. Zij begaf zich naar een dokter, die bloedvergiftiging moest constateeren, en aanried de geheele hand te laten amputeeren; de vrouw verkoos zulks echter niet en was binnen twee dagen een lijk.

Tub. 25 jan. 1886

aanraken en waarvan sommigen zeggen dat het geen geschiedenis is. Dat laatste mag dan ook als een reden aangevoerd worden, waarom nog zo weinig onderzoek wordt gedaan in de wat jongere gemeentearchieven, terwijl toch juist daar inzicht kan worden verkregen in het functioneren van de maatschappij. Ouderen hoor je nog wel eens zeggen: oh, dat weet ik allemaal nog wel, dat kan ik me nog herinneren als de dag van vandaag. Maar men beseft dan over het algemeen niet, dat het met dergelijke stellingnames niet wordt overgebracht op de jongere generatie.

Overigens denk ik dat dit een algemeen verschijnsel is, dat veelal ook oorzaak is van de "afstand" die er is tussen de jongere en oudere mens! Daar zouden we ons toch ook eens wat meer over moeten bekommeren. Want als we de jeugd niet deelgenoot maken van dat vroegere, niets vertellen uit die tijd, hoeven we ook niet te rekenen op begrip van die zijde. Want om dingen van nu te kunnen begrijpen, is kennis van het verleden nodig.

In het verleden ligt immers het heden. Mensen die aan familienaamonderzoek doen kunnen dat bevestigen. Vaak ontstaat door familienaamonderzoek ook de verdere belangstelling voor breder en dieper historisch onderzoek. Het flinke ledental van onze actieve werkgroep geschiedenis mag hier ook een voorbeeld van zijn.

Al die onderzoeken, klein of groot, van de eigen familie of over iets heel anders, vormen samen schakels van de keten, die we "geschiedenis" noemen en waaraan door de wetenschapper ook met hart en ziel wordt bijgedragen.

Als Stichting Heemkunde Denekamp zijn we er blij mee dat het gemeentebestuur van Denekamp alle medewerking verleent om het plegen van historisch onderzoek -ook voor onze heemkundemensen- mogelijk te maken. Het verdient een terechte constatering dat deze medewerking zeker niet op de laatste plaats te danken is aan Denekamp's gemeentesecretaris J.H.Borgman, die zich ook daarmee een waar beschermer van cultuurhistorisch

erfgoed toont.

Alom wordt wel eens gehoord dat geschiedvorsers soloïsten zijn, Einzelgänger, om maar eens een Duits woord te gebruiken. En dat is natuurlijk ook wel eens zo, het kan denk ik ook moeilijk anders. Maar ik merk ook steeds meer dat diezelfde mensen best bereid zijn naar anderen te luisteren. Naar anderen bijv. die wat verder van de materie afstaan, dan zij, gewoon omdat er geen direkte betrokkenheid is. Het is vaak ook maar net hoe iemand het aanvoelt; of je iemand de eer laat, die hem of haar toekomt. Het schijnt dat dit vooral bij menig wetenschappelijk onderzoeker nog wel eens op moeilijkheden stuit. Daarmee is het historisch onderzoek in het algemeen dan ook niet gediend. Het beoefenen van heemkunde behoort plaats te vinden aan de basis en in het veld, waarbij vooral ook actieve deelname aan archiefonderzoek zonder meer nodig is om de talrijke schakels naar het verleden bloot te kunnen leggen. En dat een belangrijke bron daarbij het gemeentearchief is, heb ik hiervoor al duidelijk gemaakt.

Dat er nu ook al wel onderzoek in dit archief plaatsvindt bewijzen wel artikelen in ons contactorgaan, dat deels vanzelfsprekend ook aan andere heemkundige zaken is gewijd zoals de zorg voor de natuur en aandacht voor ons dialect. Zoals bekend zal zijn streeft de redactie er steeds naar de inhoud van dit blad zo breed mogelijk heemkundig te maken. De ene keer lukt dat natuurlijk beter dan de andere keer.

Met name het onderdeel natuur vergt over het algemeen wat meer inspanning om bijdragen dan bijvoorbeeld als het gaat om bijdragen over plaatselijke geschiedenis. Toch willen we altijd trachten het gehele beleids-terrein van onze stichting te benaderen. En dat daarin een flink stuk is weggelegd voor de natuur, staat zonder twijfel vast. Dat betekent dat ons blad nogal dynamisch kan zijn in zijn artikelenweergave. Dit keer zijn we dan ook blij om vanuit de natuurhistorische hoek wat meer te laten horen, nu we een deel van de bijdragen hebben afgestemd op het 75-jarig bestaan van het Denekamper museum Natura Docet, dat dit

jaar mei wordt herdacht.

Natura Docet, de natuur onderwijst, educatie dus en heemkunde, begrippen zo nauw verwant aan elkaar, dat je haast zou denken dat er in Denekamp al wel minstens 75 jaar aan "heemkunde" is gedaan. En dat is ook zo. Zeker de meer ingewijden over de activiteiten van meester Bernink en niet te vergeten diens wat latere tijdgenoot en collega meester Dingeldein, zullen dit stellig beamen. Het waren beide mensen, die geijverd hebben voor het verspreiden van de kennis van het eigen heem, heemkunde dus. Ze deden niet alleen aan onderzoek en het beschrijven van de resultaten daarvan. Nee, er werden ook verhalen geschreven voor kranten, tijdschriften en voor scholen. Van voorvallen en gebeurtenissen, die al eerder door anderen beschreven waren, in veelal wetenschappelijke en daardoor voor de meeste mensen moeilijk leesbare taal. Educatie heet dat. Ook heemkunde dus. In het Jaarboek Twente 1986 is in een artikel nogal enig afzet getoond tegen het feit dat plaatselijke verenigingen nogal met artikelen komen, die al eerder gepubliceerd zijn, hetgeen dus geen resultaat is van nieuw (eigen) onderzoek. De constatering mag dan juist zijn, maar het stemt wel overeen met de doelstelling van heemkundestellingen, het is ook heemkunde.

Het uitdragen van dit en andere soort cultuuruitingen is geen eenvoudige zaak, omdat woorden als cultuur en heemkunde al gauw geladen lijken met iets "elitairs", iets zo van op afstand, ze doen maar. En dat is nu net wat we als Stichting Heemkunde Denekamp helemaal niet willen. Wij willen cultuur naar de mensen brengen, heemkunde bereikbaar maken voor iedereen, die er maar gevoelig voor is. Voor dat soort dingen moeten we eigenlijk allemaal wat meer open zijn. Op zijn minst zouden we de bereidheid moeten hebben het te worden. Van onze Stichting Heemkunde uit willen we dat in elk geval doen.

Geern töt tookn moal.

H.Boink.

Denekamp, 1 maart 1986.

NIEJS VAN T HEEMHOES

In deze rubriek wordt u door bestuur en redactie op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen de Stichting Heemkunde. Ook kunt u hierin o.m. nieuws vinden van zusterverenigingen, van boekaankondigingen en exposities.

BESTUURSWISSELING

Tijdens de bestuursvergadering van 17 december 1985 is van onze bestuursleden mevrouw A. Zekhuis-Stroot en de heer J. Veldhuis afscheid genomen.

De drie-jarige zittingsperiode van Ans Zekhuis liep eind vorig jaar af. Zij heeft besloten zich niet beschikbaar te stellen voor een nieuwe periode, hetgeen ze overigens destijds in 1981 ook al wel heeft kenbaar gemaakt.

"Dree joar wi'k t wa doon, mer dan moj mer nen aandern zeukn", aldus Ans, die er overigens voor geijverd heeft dat we wel weer een opvolger hebben voor de werkgroep dialect. Ons mederedactielid, de heer J.A. den Ouden uit Denekamp, heeft zich bereid verklaard namens die werkgroep tot het bestuur te willen toetreden. Het bestuur is hem hiervoor zeer erkentelijk. Op deze wijze is er tevens een directe band tussen bestuur en dagelijks beheer van 't Heemhoes, dat immers in

handen is van de heer Den Ouden. Twee vliegen in een klap, zou ik zeggen.

Ans, het ga je verder goed. Ik vind het plezierig dat je in elk geval bereid bent om, als dat gevraagd wordt, nog eens iets voor heemkunde en dialect te doen en dan met name op jouw favoriete gebied namelijk het praten met oudere mensen over vroeger en deze gesprekken op te nemen op band.

Hoewel de zittingsperiode van mede-bestuurslid, de heer J. Veldhuis, nog een jaar zou duren heeft hij toch gemeend er mee te moeten stoppen. Sinds hij getrouwd is woont hij in Oldenzaal, hetgeen vanzelfsprekend -en dat is ook begrijpelijk- niet direct bijdraagt tot een grote verbondenheid met Denekampse aangelegenheden. Bovendien is zijn favoriete sport "volleybal" er niet vreemd aan dat hij minder tijd heeft voor heemkunde.

Ook aan de heer Veldhuis hebben we een fijn bestuurslid

gehad, die vooral goed bekend was met zaken op archeologisch terrein en die in het bestuur tevens de werkgroep geschiedenis vertegenwoordigde.

Vanuit de werkgroep geschiedenis is de leider van die groep, de heer H.J. Asma uit Denekamp, voorgedragen als nieuw bestuurslid en als zodanig ook door het bestuur benoemd met ingang van 1 januari 1986. Zoals menig lezer wel zal weten is de heer Asma ook redactielid van 't Onderschoer.

Allereerst, Jos, bedankt voor je inzet voor ons bestuur en daarbij vooral voor je "onderaardse" kennis. Want daarvan moeten we nog veel leren. En dat jou het gelukt is ons hiervan iets te leren, vinden we eigenlijk ook nog niet zo vreemd. Daar ben je per slot van rekening schoolmeester voor, niet waar!

Na een dankwoord is een hartelijk welkom voor onze nieuwe mede-bestuursleden zeker op zijn plaats. Want de trein moet verder en zonder bestuurder komen we niet ver. Welkom dus in ons midden André den Ouden en Hennie Asma. Zo, dan weten onze donateurs met wie ze te doen kunnen krijgen. (Voor zover u dat tenminste nog niet wist).

Tijdens deze zelfde bestuursvergadering zijn voor een nieuwe periode van drie jaar benoemd de heer W.A.J. Nijhuis uit Denekamp (penningmeester) en de heer G.J. Tijscholte uit Tilligte.

H.B.

VOORJAARSBIJENKOMST

De voorjaarsbijeenkomst van onze stichting vindt plaats op dinsdag 22 april 1986, aanvang 20.00 uur, in zaal Knippers te Denekamp. Het is de bedoeling dat dan het tweede deel van de film "Oald Münsterland"

wordt vertoond. Het eerste deel hebben we een paar jaar geleden kunnen zien op een van onze bijeenkomsten. Noteert u vast deze datum. Let u wel op, er volgt geen afzonderlijke uitnodiging; dit in verband met de hoge portokosten.

H.B.

VANUIT DE WERKGROEP GESCHIEDENIS

Op het moment dat dit artikel wordt geschreven, hebben we het lopende werk- en vergaderseizoen al weer ruim voor de helft achter de rug. Het bezoek aan de zes bijeenkomsten, die we tot nu hebben gehouden, was bevredigend. We hebben in het kader van het project "Bekende Denekampers van vroeger" een vijftal gesprekken gevoerd met dorpsgenoten en deze op cassetteband vastgelegd. Het wachten is nu op andere mensen, die ons wat willen vertellen over bekende Denekampers van vroeger.

Verder zijn we bezig met de voorbereiding van de expositie over meester Bernink. Deze expositie wordt vanaf de pinksterdagen in mei a.s. gehouden in het koetshuis van het museum Huize Keizer.

De verzameling briefjes met data van gebeurtenissen die ooit in de gemeente Denekamp plaatsvonden groeit, maar helaas nog niet erg hard.

Nieuwe leden zijn nog steeds van harte welkom bij onze werkgroep. U mag ook eerst een of meer keren vrijblijvend komen kijken en dan pas beslissen of u zich bij onze werkgroep thuis voelt. We denken hier vooral aan mensen die bezig zijn of bezig waren met familienaamonderzoek en na enige tijd toch ook wat meer willen weten van de omstandigheden, waaronder vroeger hun voorouders leefden.

Bij onze werkgroep kan dat en verschillende leden zijn dan ook om deze reden bij onze werkgroep terecht gekomen. Als u belangstelling hebt of wat meer wilt weten, dan kan dat bij 't Heemhoes tijdens de openingsuren of bij H.Asma, tel. 2434.

H.A.

NATURA DOCET ZOEKT VRIENDEN

Pinksteren 1986 is het 75 jaar geleden dat meester Bernink zijn museum "Natura Docet" heeft opgericht. Het is de bedoeling om dit feit niet onopgemerkt voorbij te laten gaan.

Met het zicht op dit jubileum zullen nogal wat activiteiten plaatsvinden. Een van deze activiteiten is het werven van nieuwe vrienden voor het museum.

De voordelen van een lidmaatschap van de "Vereniging van Vrienden van meester Berninks museum Natura Docet" spreken voor zich.

Met name voor gezinnen kan het een goede bezuiniging zijn om lid te worden: de entree voor een volwassene bedraagt f.2,50 en voor een kind f.1,25.

De vereniging van vrienden heeft tot doel:

- * de belangstelling te wekken voor het museum;
- * de museumverzameling op een zo hoog mogelijk peil te brengen.

Om dit doel te kunnen bereiken is een goed ledenbestand nodig van mensen die deze activiteiten willen ondersteunen, vereist.

Voor minimaal f.10,- per jaar kan men lid worden. Hiervoor ontvangt men twee keer per jaar het Vriendenblad en heeft men gratis toegang tot het museum.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid boeken te lenen uit de bibliotheek van het museum; ook kunnen lezingen worden bijgewoond en kan men deel nemen aan excursies.

H.B.

SCHENKINGEN

In de afgelopen periode ontvingen we de volgende schenkingen.

Fam.H.Dingeldein: overzichtskaarten landgoed Singraven, 1 oude schoolkaart provincie Overijssel (uit nalatenschap W.H.Dingeldein);

Dhr.Swennenhuis, Oldenzaal: oude bidprentjes;

Dhr. A.B.Morsink, Denekamp: 2 Jaargangen Gens Nostra; 2 jaargangen IJsselakademie;

Dhr.Wargers, Denekamp: boek over Hölterhof;

Dhr.Bentert, Denekamp: kerkboek uit 1835 en bidprentjes;

Dhr.v.d.Pol, Denekamp: 13 boekjes landbouw - veeteelt(ca.1914)

Mevr.Reuver-Eppink, Denekamp: 14-delige Oosthoek encyclopedie (1923);

G.Broekhuis, Denekamp: oude facturen;

Chr.School Breklenkamp: schoolbord uit ca.1900;

Mevr.Punt-Smeing, Denekamp: 5 dameshoezen; hoedenveer;

H.Mensink, Denekamp: bidprentjes, kranteknipsels, oude schoolboeken.

Alle schenkers van harte bedankt.

J.A.d.O.

BIJEENKOMST BESTUUR MET WERKGROEPEN

Op dinsdagavond 14 januari 1986 was er in het koetshuis van het museum Huize Keizer een bijeenkomst van het bestuur met de leden van de verschillende werkgroepen, welke als vruchtbaar mag worden aangemerkt. Vertegenwoordigers van de werkgroepen deden verslag van de activiteiten. Vele reacties kwamen los, terwijl voorts duidelijk bleek dat er behoefte is aan dit soort bijeenkomsten. Afgesproken is dan ook deze zo'n twee keer per jaar te houden.

H.B.

TIJDSCHRIFTEN

Wist u dat we een abonnement hebben op een flink aantal heemkundige tijdschriften; vrijwel alle zijn ze een ruilabonnement met ons Onderschoer. De tijdschriften liggen ter inzage in onze bibliotheek. Een aantal willen we hierna noemen. "Stad en land (Twente Akademie); De Moespot (Plat-schrieverskring Oost Nederland); 't Inschrien (Oudheidkamer Twente); 'n Sliepsteen (Historische Sociëteit Enschede-Lonneker); Oald Hengel (Hengelo); Heemkunde Gemeente Weerselo; Driemaandelijke bladen voor taal en volksleven (Nedersaksich Instituut); Overijssels kontaktbericht (Culturele Raad Overijssel); Vriendenblad (Natura Docet); Quickborn (Plat Duits); Genealogische vereniging afd. Twente.

H.B.

PENTEKENINGEN JO NIKS

Op de bladzijde naast het "woord van te veurtn" zult u in de komende afleveringen van 't Onderschoer een afbeelding aantreffen van een pentekening van Jo Niks uit Hengelo, die ons hiervoor toestemming heeft gegeven.

Het zijn tekeningen van karakteristieke gebouwen uit de omgeving van Denekamp. Jo Niks heeft in 1985 een expositie van zijn werk gehad in het museum Huize Keizer te Denekamp.

H.B.

MEDEWERKING TENTOONSTELLINGEN

De werkgroep geschiedenis is op zoek naar mensen, oud of jong, maar het zullen waarschijnlijk wel de wat ouderen zijn, die wat kunnen en willen vertellen over "bekende Denekampers van vroeger". Wie dat zoal waren? We hebben een lijst opgesteld waarop nu al zo'n 25 à 30 personen staan, zoals schoolmeesters, onderwijzeressen, dominees, pastoors, raadsleden, burgemeesters, dokters en postbodes. Verder bekende typen onder onze vroegere joodse dorpsgenoten, rondtrekkende timmerlui, klompenmakers en bekende zwervers. De lijst kan en zal nog verder uitgebreid worden. Dus als u vindt dat iemand op deze lijst thuis hoort, dan vertelt u ons dat en als u tegelijk nog wat over de desbetreffende persoon wilt vertellen, dan is dat helemaal mooi meegenomen.

Volgend jaar is het 75 jaar geleden dat de zusters in het ziekenhuis aan de Wilhelminastraat kwamen wonen en werken. Vanwege dit feit willen we in het voorjaar van 1987 een expositie houden over het ziekenhuis en de zusters die

van daaruit hun werk deden. Voor deze tentoonstelling hebben we natuurlijk weer materiaal nodig, zoals foto's en ander schriftelijk materiaal dat met het ziekenhuis of met de zusters te maken had.

Tenslotte zoeken we allerlei materiaal voor de tentoonstelling die we in december 1987 houden onder de titel "Midweenter in Twente en de Graafschap Bentheim". We hoeven het nu uiteraard nog niet te hebben, maar het is wel gemakkelijk als we weten waar we het materiaal volgend jaar kunnen krijgen. We denken aan allerlei spullen die vanaf Sinterklaas tot en met Driekoningen gebruikt werden en worden.

Het is de bedoeling dat deze tentoonstelling ook gedurende de kerstdagen van 1987 geopend is; dat wil dus zeggen dat we alleen die spullen willen lenen, die u zelf niet gebruikt. Aanbiedingen of aanmeldingen voor alle bovengenoemde zaken bij 't Heemhoes of bij H.A.sma, tel 2434.

H.A.

NIEUWE DONATFURS

Tijdens de afgelopen drie maanden hebben zich de volgende personen aangemeld als donateur van onze stichting.

J.A.Mollink, Ekelhofsweg 10, Rossum; Mv.B.Santvoort, Begoniastr. 22; Mv.Kienhuis, Brandlichterweg 2; J.F.Ribberink, Westenveldweg 8, Tilligte; Mv.A.Heerink-Koekkoek, Bonkenbroekweg 14; A.J.F.Aveskamp, de Plevier 11; H.Sandscholte, Lemsmatenweg 8, Lattrop; G.B.H.Kamphuis, de Alerdink 19; Mv. G.T.Hemme-Veltmaat,

Nassaustr.17; J.Johannink, Lattroppestr.120; A.Rikhof, Bögelscamplaan 7; P.Wester, Denekamperstr. 28 Beuningen; G.J.Knipppers, Ootmarsumsestr. 18; Mv. M.G.J.Oude Weme, Titus Brandsmastr.29, Oldenzaal; J.B.J.Bossink, Pastoor Gloerichstr.41, Deurningen; B.A.F.Hulsmeyers, Beuningerveldweg 1, Beuningen; Zr.Eerw. heer G. A. Benneker, Eeshoflaan 137, Tubbergen; Mv.A.Benneker, Kerkstr. 27, Driel; G.A. Bloemen, Geert v.Woustr.29; A.M.Ottenhof, v.d. Heijdenstr. 20; W.J.M.Koekkoek, Bromeliastr. 13; Mv.M. van Sark, Oudestr. 73, Neede; B.H.Teders, Korenmorsweg 30, Lattrop; A.Aalbers, v.d. Heijdenstr. 34; A.G. Hanter, Sloetsweg 128A, Hengelo (o); M.Ribbert, Denekamperstr.55, Beuningen; J.B.H.Laarhuis, Penninkbrugweg 18; Mv.M. Koopman-Eshuis, Ootmarsumsestr. 143, Tilligte; J.den Elzen, de Roerdomp 8; A.W. Arends, Vollenhoekweg 8, Tilligte; S.Oorthuis, meester Muldersstr. 31; W.van Deth, de Alerdink 27; P. Voorpostel, Leeuwerikstr.11, Wormerhuizen; Mv.M.Broer-Nijhuis, Granaat 50, Heerhugowaard; G.B.de Winder, de Aarnink 13, Tilligte; G.J. Warmes, Dorpsstr. 89, Lattrop; J.Hans, Brandlichterweg 51; Mv. A.F.M.Koggel-Mulders, Beatrixstr. 8.

Het totaal aantal is hiermee op 496.

J.A.d.O.

ZOMERPOSTZEGELS

Sinds 1981 is er in Denekamp een plaatselijk Comité voor de Zomerpostzegels. Daarvan maakt de Stichting Heemkunde o.a. ook deel uit.

Dit Comité zorgt ervoor dat in de 1e week van de aktie, die overigens zes weken duurt, dat er een extra standje staat op het postkantoor en de Rabobanken van Denekamp, Lattrop en Tilligte.

Hieraan wordt medewerking verleend door vrijwilligers van plaatselijke verenigingen en instellingen, die in de afgelopen jaren een bedrag uit de nettoopbrengst Zomerpostzegels hebben mogen ontvangen.

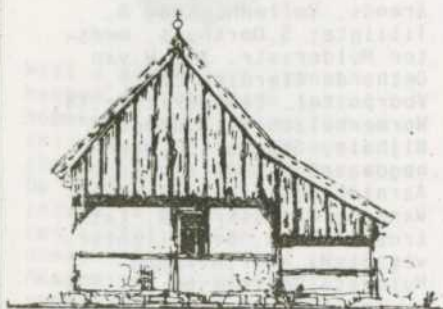
Dit zijn vaak instellingen van culturele-, sociale en maatschappelijke aard, zoals vrouwenvereniging, jeugdvereniging en muziekvereniging.

De aktie is dit jaar van 8-4-1986 tot en met 16-5-1986.

Steunt deze aktie!

H.B.-W.

HERBOUW KLOPKESHOES

Konden we in de vorige aflevering al melden dat het herbouwplan gereed was, nu kunnen we berichten dat ook de gemeente financiële medewerking heeft toegezegd door een bijdrage te verlenen in de herbouwkosten. De herbouw als zodanig gebeurt door vrijwilligers uit de buurtschap Berghum, waar dit historische gebouwtje een plek krijgt.

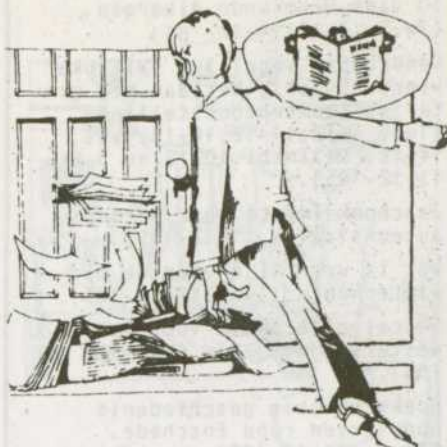
H.B.

UIT DE KRANT VAN NU

In het afgelopen kwartaal zijn uit de regionale kranten verschillende berichtjes voor u genoteerd. Deze artikelen zijn allemaal uitgeknipt en worden bewaard om te raadplegen.

De gebruikte afkortingen staan voor: Tw.C.: Twentsche Courant; Tub.: Dagblad Tubantia; Vizier: Vizier op Noord Oost Twente; Gezinsblad: Gezinsblad voor Oldenzaal en omgeving.

Groene grensovergang erg in trek bij fietsers.
(Tub. 18-11-'85).

"Kadans van de getouwen". Een boeiend boek over heren en knechten in de textiel.
(Vizier 20-11-'85).

Boer levert de volkskundige steeds minder materiaal op.
(Tub. 23-11-'85).

Zelfs bekende Nederlanders rusten in stilte. Een artikel n.a.v. de verschijning van "de Nederlandse Kerkhofgids", hierin staan de rustplaatsen van 500 bekende Nederlanders beschreven. (Tub. 23-11-'85).

Waterschap spaart plantegroei kanaaloevers. (Tub. 21-11-'85).

Paleisrevolutie bezworen rond de midwinterhoorn. Kemissie veur t Mirreweenterhoornbloazn zegt blazers de wacht aan.
(Tub. en Tw.C. 26-11-'85).

Nederland is "in". De belangstelling voor de Nederlandse taal aan diverse gymnasia in Nordrhein-Westfalen neemt toe.
(Tub. 28-11-'85).

Plan boerderijmuseum in Dene-kamp wordt niet opgegeven; de stichting zoekt geldschieters.
(Tw.C. 30-11-'85).

Nesten van roofvogels op de korrel. (Tw.C. 3-12-'85).

In de "regio-brievenbus" deze keer: "25 jaar jaarboek Twente".
(Tw.C. 3-12-'85).

Landelijk minder vervolging roofvogels. In Noord Twente nog veel buizerds en haviken gedood. (Tub. 4-12-'85).

Expositie over kunst in Huize Keizer. .w. 4-12- '85).

Verpondingsregister laat nog even op zich wachten.
(Tw.C. 5-12-'85).

Een jaarboek over de betekenis van ons industriële erfgoed. Bespreking van het jaarboek Overijssel 1986.
(Tub. 6-12 en Tw.C. 10-12-'85).

Zeebodem met krimpscheuren en goudkleurig pyriet in de kalksteengroeven van Winterwijk.
(Tub. 7-12-'85).

10 Jaar Heemkunde Albergen.
(Tw.C. 7-12-14-12-'85)

Denekampse vogelclub "Witroka"
viert 25-jarig bestaan met grote jubileumtentoonstelling.
(Tub. 9-12, 14-12, 16-12; Tw.C. 14-12; Gezinsbl. 10-12 en D.W. 11-12-'85).

Jaarboek Twente voor beroepsauteurs? (Tub. 11-12-'85).

Het is weer tijd voor de midwinterhoorns. (Tub. 12-12-'85).

Succesvolle aktie voor de Westerveldmöl. (Tw.C. 14-12-'85).

Boekwerk over geschiedenis oude erven rond Enschede.
(Tw.C. 16-12-'85).

Conservator van het Rijksmuseum Twente identificeert een heel oud document; een bladzijde uit een getijdenboek uit de 13de eeuw. (Tub. 16-12-'85).

Midwinterhoorn blijft klinken in Twente. Gezinsbl. 17-12-'85).

Opknopbeurt voor bos bij jeugdherberg in Breklenkamp.
(Tub. 18-12-'85).

Huis te Brecklenkamp moet 84 fraaie bomen missen. (Tw.C. 18-12-'85).

Bosbestand in het Oosten van Nederland wordt steeds zieker.
(Tw.C. 19-12-'85).

De Kreenk staat stil bij 10 jaar Twentse Sproak. Jeugd hanteert steeds minder de streektaal. (Tw.C. 23-12-'85).

Met "Bello" verdween flink stuk romantiek; retourtje spoorverleden van Oldenzaal.
(Tub. 23-12-'85).

Graanmalen in de pre-historie.
(Tub. 21-12-'85).

Vondst fosforieten in Twente bracht soort goudkoorts teweeg in 1918/19 (bij Ootmarsum, Rossum en Nutter).
(Tub. 24-12-'85).

In Groot Agelo club voor bescherming van vogels opgericht.
(Tub. 24-12-'85).

Ovitius-bekers in Rijksmuseum Twenthe hebben bijzondere geschiedenis (zilveren avondmaalbekers).
(Tub. 28-12-'85).

De eland van Borne in Natura Docet. (Tub. 30-12-'85).

Ootmarsumse nachtwacht gaat weer op pad. (Tw.C. en Tub. 30-12- en Gezinsbl. 31-12-'85).

Zilveren hoorn voor Saasveld, prima verlopen senioren-demonstraties midwinterhoornblazen aan de Dinkel in de Lutte.
(Tub. 30-12-'85).

Twee jubilerende Twentse tijdschriften; het Jaarboek Twente en de Textielhistorische Bijdragen bestaan beide 25 jaar. (Tub. 31-12-'85).

Cursisten Oud Schrift bewerkten verpondingsregister Twente (1601) (Tub. 31-12-'85).

Markten bleven door eeuwen heen springlevend. (Tw.C. 31-12-'85).

Een interview met de archivaris van het oude gemeente-archief van Oldenzaal.
(Gezinsbl. 31-12-'85).

Heemkunde Denekamp snuffelt in historisch materiaal. Een artikel over het reilen en zeilen van de stichting Heemkunde Denekamp. (Gezinsbl. 31-12-'85).

Drukte bij Kniepkas bakken in Ootmarsum. (Tw.C. + Tub. 2-1-'86).

Hedendaagse fiets dankzij luchtband honderd jaar oud.
(Tw.C. 2-1-'86).

Historische Kring Losser maakt boekwerk over veldnamen.
(Tub. 3-1-'86).

Klöpkes riskeerden fikse straffen voor katholieken.
(Tw.C. 4-1-'86).

Zandsteen in Gildehaus van zeebodem uit krijtperiode.
(Tub. 4-1-'86).

H.A

VOOR U, DOOR U

Deze rubriek is bedoeld als contactmogelijkheid met en voor onze lezers, waarbij met name gedacht is aan vragen, opmerkingen en suggesties. Daarnaast biedt deze rubriek de redactie ook de mogelijkheid vragen aan u te stellen.

Tegen het eind van het vorig jaar, te laat om nog in de vorige aflevering van 't Oorschoe op te nemen, ontving de Stichting Heemkunde van Jacob Elkus uit Israël een brief, waarvan de inhoud hierna wordt weergegeven. Jacob Elkus (geb. 1922) en zijn broer Benno (geb. 1915), zijn de enige joden uit Denekamp die de oorlog hebben overleefd.

"Zeer op prijsstellend en dankend ontving ik het interessante dagboek van meester Dingeldein. Zo u bekend is bezochten we Denekamp in 1979/1980 en waren enkele keren in 't Heemhoes. Ik herinner me tot in de finesses haast iedereen in Denekamp van mijn jongensjaren.

We danken de Almachtige iedere dag, dat we ons noodlot konden ontwijken.

Benno woont in Australië in de buurt van Sydney, heeft twee kinderen en vier kleinkinderen. Jacob (de schrijver zelf) heeft drie dochters en acht kleinkinderen. We hopen dat het nog eens zal gebeuren dat

we een invitatie ontvangen als enige overlevende joden van Denekamp en een officiële bijeenkomst mogen bijwonen in Denekamp, ter herinnering. Die hoop leeft nog altijd in me. Ingesloten laat ik u toekomen het verhaal van onze vlucht uit het werkkamp Ruurlo, de Zomp.

Ik teken met de beste wensen en de hartelijke groeten aan alle bekenden, in de hoop dat die mensen het allemaal nog goed maken".

Het verhaal over de deportatie en vlucht uit "de Zomp" is in deze aflevering opgenomen als afzonderlijk artikel.

Van de heer Sydney Holroyd uit Engeland ontvingen we een reactie naar aanleiding van een hem toegezonden proces-verbaal van 13 juni 1943, waarin de burgemeester van Denekamp zijn bevindingen beschrijft met betrekking tot het toen bij Denekamp neergestorte Engelse vliegtuig, waaruit boordschut-

ter Holroyd destijds heeft weten te ontkomen. Sydney Holroyd komt af en toe nog wel eens in Denekamp; vorig jaar was hij hier ook op uitnodiging van het "Comité 40 jaar Bevrijding Denekamp". Daar hij bezig is de geschiedenis op papier te zetten rond zijn activiteiten in de oorlogstijd is hem het betreffende verslag van 13 juni 1943, dat zich in het gemeentearchief van Denekamp bevond, toegezonden.

Zo hij ons schrijft zou hij graag nog wat meer willen weten over de destijdsde burgemeester J.A.Eekhof, waarbij hij vraagt om een foto en het eventuele huidige adres. Holroyd besluit zijn brief met te zeggen dat hij nog wel eens weer in onze "lovely coutry" komt.

In 't Onderschoer 1985/1 staat op pagina 44,45 een oorlogsdagboekfragment afgedrukt dat luidt als volgt: "Nordhorn heeft zich overgegeven vanavond. De burgemeester hebben ze doodgeschoten. Hij had de stad direct willen overgeven. Maar de S.S. heeft toen de macht in handen genomen, nadat ze eerst de burgemeester hadden doodgeschoten".

De heer H.Sterken uit Den Hulst, een van onze donateurs, maakte ons er opmerkzaam op dat de burgemeester van Nordhorn helemaal niet is doodgeschoten in die dagen.

Voor alle zekerheid hebben we bij de gemeente Nordhorn gevraagd wat er in die dagen dan wel gebeurd is in de stad. Stadtdirektor Brandt liet ons weten dat hij zich in verbinding had gesteld met de zoon van de toenmalige burgemeester Gerhardt, Dieter Gerhardt en deze heeft hem megedeeld dat diens vader tot 1945 "beambte" burgemeester was in Nordhorn. Op de dag dat de Engelse troepen binnentrokken was

de burgemeester Gerhardt samen met Tono Povel de Engelsen tegemoet gegaan om de stad over te geven. Hij is niet doodgeschoten, integendeel, de eerste Engelse commandanten hadden hem aangesteld tot voorlopige "Landrat". Het "Landratsambt" werd op wens van burgemeester Gerhardt ondergebracht in het oude hoofdbelastingkantoor in Nordhorn. Burgemeester Gerhardt was in die tijd al ernstig ziek. De tweede Engelse commandant benoemde daarom later dr. Beckmann als "Landrat". Burgemeester Gerhardt is daarna met zijn vrouw naar Solingen vertrokken, waar hij in de ouderdom van 75 jaar is overleden.

We bedanken hierbij de heer Sterken en burgemeester Brandt van Nordhorn voor deze rechtzetting.

Juist voor het afsluiten van deze rubriek ontvingen we een brief van Benno Elkus uit Australië.

Benno Elkus is geboren in Denekamp, zoals u elders in deze rubriek kunt lezen en behoort met zijn broer Jacob tot de twee enige overlevende joden uit Denekamp. De brief van Benno Elkus was een reactie op het hem toegezonden boek "Om niet te vergeten", dat onze stichting vorig jaar heeft uitgegeven.

Naast wat opmerkingen van algemene aard, bevat de brief voor het grootste deel een schets van de dorpssfeer van het Denekamp van de jaren '20/'30. Ook vraagt Benno of

Het verhaal van Benno Elkus leent zich bijzonder goed voor een afzonderlijk artikel in ons contactblad. Daar deze aflevering reeds vol was, is besloten in het volgende nummer Benno Elkus aan het woord te laten.

H.B.

Een museum in Denekamp, 75 jaar jong en dat al 75 jaar onderwijst, dat kan alleen maar "NATURA DOCET" zijn. Een onderwijzend museum, gesticht -hoe kan het haast anders- door een onderwijzer: meester J.B. Bernink. In 1911 gestart aan de Brinkstraat te Denekamp, waarna het later werd verplaatst naar de Oldenzaalsestraat waar het zich nu nog steeds bevindt aan de entree van Denekamp. "Nog" omdat er in het heden en verleden stromingen zijn en waren die de noodzaak van het museum in Denekamp niet aantoonbaar acht(t)en. Gelukkig is op dit moment de situatie in een rustiger vaarwater terecht gekomen. Waakzaamheid blijft echter geboden.

In 1911 schreven Heimans en Thijssse aan meester Bernink dat het voldoende zou zijn wanneer het museum het even lang zou uithouden als zijn stichter.

Anno 1986, 75 jaar later, moet worden geconcludeerd dat, ondanks het heengaan van de oprichter meester Bernink, de noodzaak van dit natuur-historisch museum nog even aktueel is, zo niet aktueller, dan in 1911.

De oorspronkelijke doelstelling van dit museum "de natuur onderwijst" heeft in generlei opzicht aan waarde ingeboet. Het is zelfs nu nog meer dan ooit noodzakelijk dat wij door middel van een dergelijke instelling worden gewezen op de vele natuurlijke aspecten van deze tijd zoals zure regen, verandering van het landschap en mestoverschotten. De aanwezigheid van een museum op zich is echter hiervoor niet voldoende. Er dient iets van uit te gaan, je zou het bezieling kunnen noemen ofwel het vermogen om eigen kennis op anderen over te brengen en deze enthousiast te maken voor het natuurlijke gebeuren. Deze bezieling dient dan uit te gaan van de mensen die op het museum werkzaam zijn.

Natura Docet is Nederlands oudste natuurhistorisch museum. Een kostbaar bezit gelegen in het Twentse landschap te Denekamp en gedurende meer dan 60 jaar vakkundig beheerd door twee generaties Bernink.

Over de periode van meester Bernink is reeds veel gepubliceerd alsook over de geschiedenis van het museum. De periode van zijn dochter Heleen Bernink is tot op heden niet zo intensief aan publicatie onderhevig geweest. In dit verband wordt gewezen op het artikel in dit blad "In gesprek met Heleen Bernink". Dit betekent echter niet dat deze periode van minder belang zou zijn geweest. Integendeel. Deze periode kende weliswaar een moeilijke start, maar uiteindelijk is Heleen Bernink erin geslaagd in die na-oorlogse periode in het museum weer nieuwe zaken te realiseren.

Een van de meest opmerkelijke initiatieven van haar is wel geweest die van het scholenbezoek. Een initiatief dat wellicht in deze tijd van bezuinigingen binnen het onderwijs nieuwe aandacht verdient. "Als mohammed niet naar de berg kan komen, dan komt de berg naar mohammad".

Na haar afscheid in 1977 werd Heleen Bernink opgevolgd door een staf van drie personen en wel de heren A.B. Wittgen (bioloog), J.Veenfliet (geoloog) en G.Vennegoor (administratie). Wat in het verleden door één persoon moest worden gedaan, kan nu verdeeld worden over drie krachten.

In deze nieuwe, na-Berninkse-periode is er veel veranderd in het museum. Er is weer nieuwbouw gepleegd, de oude ingang met zijn charmes heeft plaats moeten maken voor een wat meer funktionele entree en menige zaal heeft een gedaantewisseling ondergaan. Naast deze zaken is men ook gestart met het houden van tentoonstellingen, welke over het algemeen gesproken veel publiek trekken. Er is een uitstekend educatief programma opgezet voor de scholen, terwijl er ook een gids is gemaakt in de Duitse taal ten behoeve van de oosterburen.

Op 15 mei 1986, wanneer de officiële herdenking van het 75-jarig bestaan zal plaatsvinden, zal er weer een nieuwe zaal in gebruik worden genomen: de langverwachte Landschappenzaal. Een zaal welke mede tot stand is gekomen dankzij giften van het Prins Bernhardfonds en de Vereniging van Vrienden van Natura Docet.

Deze zaal zal een indruk geven van de wijzigingen die het Twentse landschap gedurende de laatste decennia heeft ondergaan. Het uit te geven jubileumboekwerk zal in hoofdzaak aan dit thema zijn gewijd.

Het nieuwe Natura Docet gaat vol goede moed op weg naar de toekomst, mede bezield door zestig jaar Bernink. Een vriend van het museum drukte het eens als volgt uit: "Natura Docet zal altijd blijven meester Berninks museum".

Moge dit museum nog tot in lengte van jaren de mensen kennis van de natuur bijbrengen en ze enthousiast maken voor de natuur in al haar facetten.

W.G. Goorhuis.

(voorzitter vereniging van vrienden van meester Berninks museum Natura Docet).

Een steen kan veel vertellen
als een verstandig man hem ondervraagt.

ansichtkaart uit 1910
waarop Natura Docet
al wordt gepropageerd.

Bij de kul (pasen 1931)

EIERGADDERN EN POASKEN

Zô gung dat toen en noe nog
In Deaneekamp ieder joar
op Palmzundag gungt dan los
Eerst de burgemeester en pastoor.

Eier, eier geld is ok good
Zêr Judas met ziene kips
Wat meen ie noe, het kost wa wat
Poasveur hej nich veur niks!

Stillen Vrijdag geet los veur t greun
De jongs magt bown op t hoalt
Aj ze dan heurt zingen deur n Doarp
Dan woj ja vernoalweg koald!

Poasken is n mooisten dag
Old en jong slept dan met n bôam
Um dree uur lêgt ze m bie n Kul veur t hoes
Eerst noar de kerk en dan wieder goan.

Höt, höt, höt op n Poasbult an
Zingent van den grootsten dag
Alman kent t en weet good
Wat Davids geest veurzag.

n Staakn mot dan in de grond
"Judas verkoch hem dan
As t hem nich lukt koomp Iscariot
Den weet der ok allens van.

Dan wödt de leu verzocht bie t veur
Ie komt toch wis wa weer?
Dan heur ie de klokkn beieren, t volk
zingent noar hoes
Dat verget gennen Doarper meer.

Mien Leferink-Hermelink

(oud Denekamper)

Aanbesteding.

Op Woensdag 18 Mei 's middags om 3 uur zal in „CONCORDIA" te Denekamp voor rekening van den heer J. B. BERNINK worden aanbesteed:

Het bouwen van een MUSEUMPJE voor Natuurlijke His- torie.

BESTEK en TEEKENING liggen vanaf Woensdag 11 Mei in „Concordia" ter inzage en zijn tegen 8 gld. per stel te verkrijgen ten kantore van den Architect, waar INLICHTINGEN zijn te bekomen.

Bestek en teekening worden op den dag der aanbesteding tegen 7 gld per stel teruggenomen.

AANWIJZING geschiedt des middags om 2 uur.

De Architect,
K. L. CROONEN.

Oldenzaal, 6 Mei '10.

Voor elke donateur zal het met bovenstaande titel wel duidelijk zijn, dat dit artikel over meester Bernink en Natura Docet gaat.

Mede aan de hand van gesprekken met mevrouw Heleen Bernink, de heer Johan Rikhof en anderen is dit artikel tot stand gekomen.

Het geslacht Bernink stamt uit het Duitse Brandlecht. In die plaats en omgeving kende men Berninks en Bernings, die met een "g" achteraan waren katholiek en de Berninks waren protestant.

Het moet omstreeks het jaar 1795 zijn geweest, dat een Geert Bernink, dus een protestant, in Denekamp kwam wonen en daar trouwde met een katholieke vrouw, Anna Roebert. De pastoor had geen bezwaren omdat de man niet katholiek was. Deze tak van het geslacht Bernink is, waarschijnlijk door de invloed van de vrouw, katholiek gebleven. Het echtpaar en ook de generaties na hen, werden rijkelijk met nageslacht gezegend. De Berninks zowel als de Bernings in Denekamp, de Lutte, Oldenzaal en Ootmarsum stammen grotendeels af van het echtpaar van rond 1800.

Een van de afstammelingen van dit echtpaar Gerardus Bernink, die getrouwd was met Lena Kökkeler, deed op 27 januari 1878 aangifte bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van Denekamp van de geboorte van een zoon, die de namen Johannes Bernardus kreeg. Dit zou dan de latere meester Bernink worden. Getuigen bij deze geboorte-aangifte waren de 53-jarige klompenmaker Hermannus Masselink en de wagenmaker Herm Jannes Bodde, 63 jaar oud. De ouders woonden aan de Brinkstraat, waar de vader het vak van schoenmaker uitoefende. Gerardus Bernink was op de dag van aangifte negenendertig jaar en met Johannes Bernardus, die de roepnaam Bernard kreeg, gaf hij zijn vierde kind aan. Behalve dat er aan de Brinkstraat schoenen gemaakt en gerepareerd werden, werd door de familie Bernink ook nog een weinig aan landbouw en vee-teelt gedaan.

Zo werd er een koe gehouden en werden wat varkens gemest. Ook had de familie een stuk land gehuurd op de "Rotmaat", waar de aardappels, de groente enz. werden verbouwd.

Aanvankelijk was het de bedoeling dat een oudere broer de vader zou opvolgen als schoenmaker. Toen die broer echter overleed was Bernard dus aan de beurt. Twee jaar is hij bij zijn vader in de leer geweest en in deze betrekkelijk korte tijd heeft hij het schoenmakersvak nog vrij goed geleerd. Maar veel plezier had hij er niet aan. Dank zij meester Mulders van de dorpsschool te Denekamp, mocht hij toen hij 15 jaar oud was naar de normaalschool in Oldenzaal.

Pastoor Van den Bosch zag er overigens meer een missionaris in; de jonge Bernink heeft daar zelf ook over gedacht, maar tenslotte koos hij toch maar voor het onderwijzersvak. Twee jaar lang liep hij dagelijks op en neer naar Oldenzaal. In die jaren heeft hij enorm veel vlin-ders, vogels en planten kunnen waarnemen en leren ken-nen, mede dank zij een flora-gids, die hij in die tijd voordelig op de kop kon tikken. De volgende twee jaar kreeg hij, omdat hij een goed student was, een rijkstoe-lage en mede daardoor kon hij een kosthuis in Oldenzaal zoeken. Hij vond dit bij de familie Olde Lohuis even buiten de stad.

In 1897 -hij was toen 19 jaar- behaalde Bernink zijn on-derwijzersakte. Hij kon meteen aangesteld worden aan de openbare lagere school in Denekamp. Van zijn eerste salaris kocht hij een fiets, zodat de mogelijkheden voor tochten in de natuur heel wat groter werden. Ook gebruikte hij de fiets om ter bedevaart naar Kevelaer te gaan. Op zo'n tocht naar Kevelaer overnachtte hij in het Gelderse Bredevoort, bij kloosterzusters. Omdat hij in die tijd veel voor de zusters in Noord Deurningen deed kenden de zusters in Bredevoort hem en kon hij in hun klooster overnachten. Toen hij op zekere dag terugkeerde van de bedevaartsplaats en in Bredevoort weer overnachtte vroeg hij aan zuster Baptista: "Weet je waarom ik naar Kevelaer ben geweest?" "Nee, Bernard," zei de zuster, "dat weet ik niet". "Nou", zei hij toen, "om te bidden voor een goede vrouw". "Oh", zei ze toen, "daar zal ik je wel aan helpen, want ons buurmeisje hier is alleraardigst en handig, ik roep haar straks wel even".

Achter in de tuin van het klooster was een poortje. Door dat poortje kwam Rika-zo heette het buurmeisje- vaak om met de zusters een praatje te maken. De bedevaarten naar Kevelaar waren niet voor niets geweest, want op 28 april 1908 trouwde hij in Bredevoort met Hendrika Maria Ubbink. Na de bruiloft trok het jonge paar naar Denekamp en trok het in bij vader Bernink aan de Brinkstraat. Het vochtige oude huis was afgebroken en had plaats gemaakt voor een nieuwe woning.

Aan de Brinkstraat werden de vijf dochters van de meester geboren. In 1911, drie jaar na zijn huwelijk, richtte meester Bernink een groot gedeelte van het huis in als museum; het werd een museum van twee verdiepingen. Twee jaar later werd er al gepraat over uitbreiding of nieuwbouw, terwijl in hetzelfde jaar de vereniging "Natura Docet" werd opgericht. Julius Scholten uit Enschede verstrekke in 1916 het geld voor aankoop van de grond aan de Oldenzaalsestraat, waarop in 1922 het nieuwe museum verrees. In de paasvakantie van 1922 vond de verhuizing plaats en dochter Heleen Bernink kan zich nog herinneren hoe dat ging. Zij en de andere meisjes uit het gezin mochten vriendinnetjes meebrengen en telkens liepen ze met vriendinnen en buurmeisjes van de Brinkstraat naar de Oldenzaalsestraat, elke keer met vier opgezette vogels of zoogdieren in de hand, de plankjes tegen elkaar.

Het opzetten of prepareren van vogels en zoogdieren deed meester Bernink zelf en dat gebeurde in de werkplaats. In de Brinkstraat was daarvoor een apart gebouwtje neergezet, wat verder de tuin in; aan de Oldenzaalsestraat was er een apart kamertje voor ingericht. Dat kamertje kreeg de naam gifhokje, omdat de dieren met een arsenicum-oplossing werden ingepenseeld. Samen met meester Dingeldein schreef Bernink in 1921 een handleiding voor het prepareren van dieren.

Het was maar goed dat in de beginfase het museum niet die aantallen bezoekers trok van tegenwoordig, want het hoofdberoep van Bernink was nog steeds onderwijzer. De meeste bezoekers kwamen in de weekends en in de vakanties en dat kwam goed uit want dan had de meester nog tijd. In de zomervakanties waren er ook meestal studenten, die hem hielpen bij het werk en later kwam er ook een preparateur.

Aan het einde van 't jaar 1930 verscheen een advertentie

in de krant, waarin een jongen werd gevraagd voor het museum. De vorige preparateur, een Tsjech, was toen vertrokken nadat hij enige moeilijkheden had gehad.

Op de zondagmorgen, na het verschijnen van de krant met deze advertentie, ging Johan Rikhof met zijn vader na de mis van half negen naar meester Bernink, om te zien of ze hem konden gebruiken. De meester zag wel wat in hem en Johan kon de volgende morgen beginnen.

Ruim 26 jaar is hij er gebleven. Hij heeft er van alles gedaan. In de eerste plaats dieren "opzetten", maar ook kachels stoken, de tuin onderhouden, de grindpaden vóór het museum aanharken of sneeuwvrij maken. In alle opzichten werd hij behandeld of hij bij het gezin hoorde en ook van zijn kant keek hij niet op wat uren of dagen meer of minder.

Maar ook zonder moeder Bernink op de achtergrond en de dochters, speciaal Heleen en Annie, zou het moeilijk, wellicht onmogelijk zijn geweest om het museum in stand te houden. De rol van Heleen eerst als onbetaalde assistente van haar vader en later als directrice is algemeen bekend. Maar van al het werk dat dochter Annie verricht heeft op de achtergrond en in stilte is minder bekend. De ramen rondom moesten geregeld schoon gemaakt worden en daarvoor, zo vertelde Rikhof, sleepte hij voor Annie dan wel zo'n 70 à 80 emmers water aan. Rikhof: "En met al dat uitkloppen van de cocosmatten heeft ze zich de handen kapot gemaakt. Alleen met de grote schoonmaak kwam er extra hulp".

In die tijd vond men dat alles gewoon. Subsidie werd er maar met mondjesmaat verstrekt, zodat er niets anders opzat dan zelf alles op te knappen.

Meester Bernink trok ook met pension- en hotelgasten de natuur in en had dan alle tijd voor deze mensen. De enige voorwaarde was dat ze belangstelling hadden, het geld dat hij er voor ontving ging in de pot voor het museum. Met een gift voor Natura Docet was hij blijer dan met zijn salaris. Het is ook wel eens voorgekomen dat op een regenachtige dag 's morgens al om een uur of negen gasten in het museum kwamen. De meester trok de hele dag met hun rond en het maakte hem ook niets uit of het er weinig of meer waren; als de belangstelling er was, was hij onvermoeibaar. Uiteraard gingen deze mensen niet weg zonder

dat hij ze tot donateur van het museum had gemaakt; dat konden ze dan onmogelijk nog weigeren.

Met Julius Scholten, de textielfabrikant uit Enschede, kon Bernink goed overweg en behalve geld voor het museum, kreeg hij van deze fabrikant ook een stukje woeste grond in bruikleen, nabij de Punthuizen, waarop een soort zomerhuisje werd gebouwd. "Nachtzwaluw" heette het. Dit houten huisje gebruikte hij om vogels en andere dieren te bespieden en te observeren. 's Zomers trok hij er 's morgens om een uur of vier naar toe en Rikhof vergezelde hem wel eens. Later toen Julius Scholten er niet meer was en er andere heren kwamen moest het huisje verdwijnen, omdat de rust in het gebied er door zou worden verstoord. Vóór die tijd was het huisje nog uitgebreid met een vierkant donker hokje, dat "het nuske" werd genoemd. Desnoods konden in het huisje ook enkele personen overnachten.

Ondanks zijn drukke werk als museumdirecteur en schrijver van vele artikelen in kranten en tijdschriften en van boeken is Bernink toch ook een goede onderwijzer geweest; dat vertellen zijn oud-leerlingen nu nog. Hij stond al die jaren voor een van de lagere klassen. Eerst aan de openbare dorpsschool in Denekamp en vanaf 1923 stond hij aan de jongensschool (de huidige Alexanderschool) aan de Ootmarsumsestraat, eveneens in Denekamp.

Een van de oud-leerlingen vertelde dat, als ze eens wat te laat op school dreigden te komen, ze onderweg een wat minder bekend plantje zochten of een vreemd gevormde steen. Kwamen ze dan de klas te laat binnen, dan vroegen ze de meester welke plant of steen dat toch wel mocht zijn. Dan waren ze meestal net daar waar ze wilden zijn, de meester begon te vertellen en vergat intussen dat ze te laat waren gekomen. Ook schijnt het wel te zijn voorgekomen dat de meester voor de klas de klompen zat te repareren, die tijdens het voetballen aan twee stukken waren geraakt. Hij had het vak van schoenmaker vroeger immers geleerd, voor zo'n klomp draaide hij dus zijn hand niet om.

Na ruim veertig jaar Denekampse kinderen te hebben onderwezen, verliet hij in 1938 op 60-jarige leeftijd het onderwijs om zich geheel aan het museum te kunnen wijden. "Met veel vreugde heb ik in de school gestaan en met evenveel vreugde ga ik nu weg", zei hij bij dit afscheid.

Deze jaren, tot aan het begin van de oorlog, waren de mooiste jaren van zijn leven, eigenlijk waren het twee jaren vakantie voor hem, zo vertelt zijn dochter Heleen. Het museum was in die tijd zeven dagen in de week geopend van 's morgens zeven uur tot 's avonds acht uur. Later werd de openingstijd van acht uur 's morgens tot zeven uur 's avonds en zijn dochters plaagden hem wel eens met "dat is eigenlijk hetzelfde".

In het begin van de oorlog werd het museum met rust gelaten. Later werden er een paar SS-vrouwen met hun kinderen ingekwartierd. En nog weer een tijd erna moest het huis ontruimd worden. Het gezin Bernink kreeg een lijst met namen van Denekampse gezinnen, die woonruimte over zouden hebben en ze moesten zelf maar zien dat ze ergens onder dak kwamen. Alink aan de Brinkstraat stond ook op deze lijst en inderdaad had men daar enkele kamers leeg staan. Hier trok de familie Bernink naar toe.

In september 1944 moest hals over kop het museum worden ontruimd. De spullen werden door boeren met paard en wagen overal naar toe gebracht. In die tijd kreeg meester Bernink een gevoelige knauw en werd bij wijze van spreken in korte tijd tien jaar ouder.

Het museum werd volgepakt met allerlei spullen zoals schilderijen, gobelins, Franse cognac, koffie en thee. De Duitsers moesten bomen kappen, welke gebruikt werden ter ondersteuning van de zolders om te voorkomen dat ze doorzakten. Binnen enkele maanden werden alle spullen weer verder getransporteerd.

Omdat Bernink en zijn vrouw erg verlangden om weer naar hun eigen huis te gaan, werd er toestemming gevraagd aan de "Ortskommandant". Deze was erg vriendelijk en gaf toestemming om het huis weer te betrekken, maar zei er wel bij dat ze het risico liepen er weer uitgezet te worden. Dat risico werd genomen, het huis werd zo goed mogelijk schoongemaakt en vele ratten moesten er worden verdelgd. Tegen Kerstmis 1944 was het gezin weer in het eigen huis en kon er het eind van de oorlog afwachten.

Een dag na de bevrijding stond meester Bernink 's morgens klaar om naar de mis te gaan, toen die ene bom viel, die dwars door het museum ging, doch gelukkig niet ontplofte. Een scherf van het omhulsel of een steen heeft toen de juist passerende meester Havekes gedood.

Bernink zelf kreeg alleen kalk en puin over zich heen en had wat schrammen in zijn gezicht. Met zijn hoed diep over zijn hoofd getrokken probeerde hij het puin wat weg te werken. Daarna was hij wel enkele dagen overstuurd, mede door de dood van meester Havekes.

Na enige tijd leefde hij weer helemaal op, het museum moest immers weer in orde gebracht worden. Toen er nog niets te krijgen was om te bouwen, zag hij al kans om stenen, cement en hout te krijgen om het museum te herstellen, stenen kwamen o.a. van de verwoeste kleuterschool in Noord Deurningen.

Niemand was nog echt bezig en iedereen vierde nog feest, toen Bernink zijn museum al weer hersteld had.

Na enige tijd was deze ervaring voorbij en werd hij ziek. In 1948 vierde de meester, die geestelijk nog actief was, zijn zeventigste verjaardag en bij deze gelegenheid stroomden de gelukwensen binnen. In 1949 werd er een opvolger benoemd. Deze benoeming was overigens geen gelukkige greep.

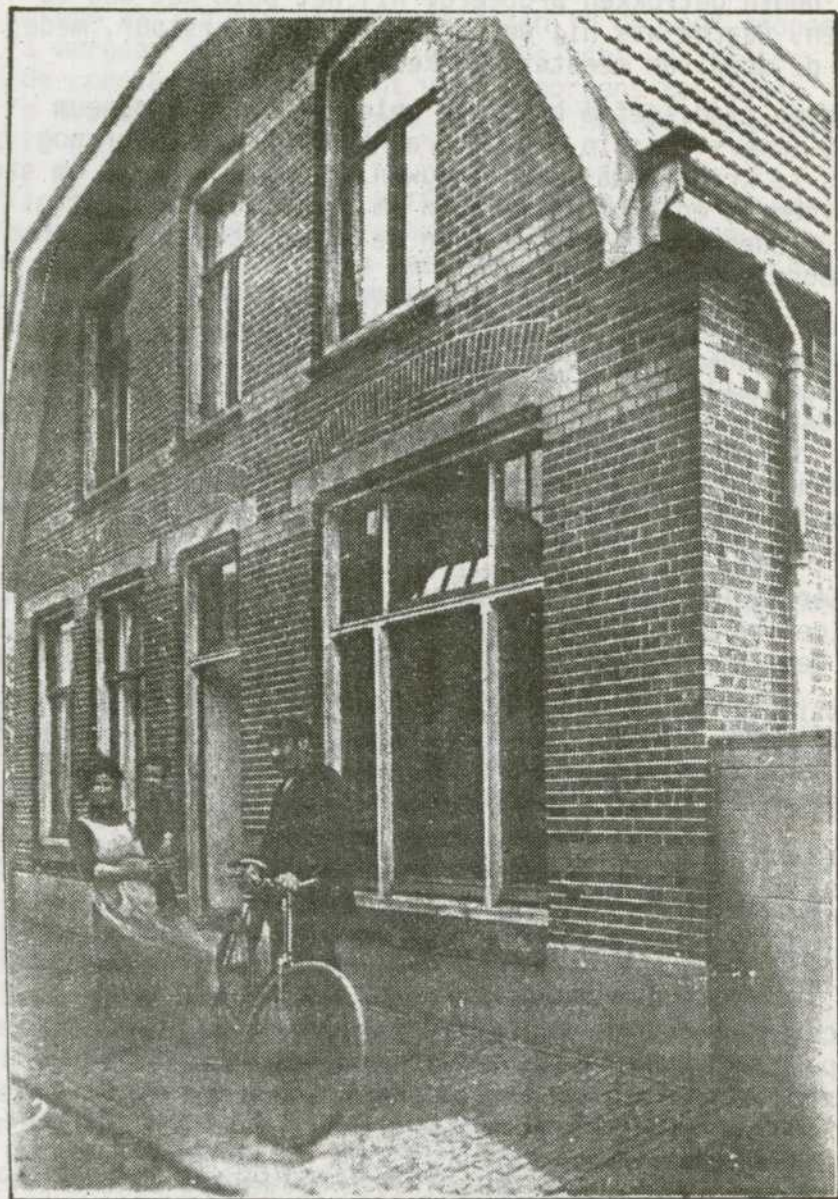
Op Eerste Paasdag 1954 overleed Bernard Bernink op 76-jarige leeftijd, nadat hij de tekst op zijn bidprentje, een gedicht van Guido Gezelle, zelf nog had uitgezocht.

De stichter was overleden, maar het museum, zijn levenswerk leefde en leeft verder. Kort voor de dood van meester Bernink volgde zijn dochter Heleen de ontslagen Homan op als directrice.

Nu, in 1986, is Natura Docet nog steeds springlevend, de opzet en inrichting is uiteraard wat anders dan in Berninks tijd. Maar leven betekent beweging en verandering en ook inzichten veranderen, eveneens wat betreft de inrichting van musea.

Mischien wordt het nu, na 75 jaar, tijd dat ook de Denekampers wat meer belangstelling tonen voor dit museum, waarop we diep in ons hart toch allemaal wel trots zijn. Wellicht kunnen we eens wat vaker daar aan de Oldenzaalsestraat gaan kijken. Ook onder de "Vereniging Vrienden van Natura Docet" denk ik dat zich te weinig Denekampers bevinden en dat zouden we nu in 1986 eindelijk eens recht kunnen zetten.

H.Asma.

Familie Elkus voor hun winkel aan de
Nordhornsestraat te Denekamp (1911)

DEPORTATIE EN ONTVLUCHTING UIT WERKKAMP DE ZOMP

Ik herinner me mijn deportatie naar het werkkamp Ruurlo (de Zomp). Mijn dierbare vader bracht me naar de autobus en zei me vaarwel, moeder had niet de kracht om me te begeleiden naar de autobus (in Denekamp). Ik kwam op eigen houtje aan in het werkkamp, in de middagen, met een koffertje, dat was m'n hele hebben en houden. De volgende dag kregen we allen een schop in de hand en in groepen begeleid door een NSB-er, gingen we het land op om te graven, wat ik ook best gewend was. (Jacob Elkus is geboren in 1922 en Benno in 1915-red.)

Mijn broer Benno was al enige dagen in dit kamp met nog enkele lotgenoten uit Denekamp.

We waren zo ongeveer zeven à tien dagen in het kamp, iedere dag hetzelfde, appél, werken en vernederingen.

mijn vlucht uit het kamp

Het was ongeveer eind november 1942, ik weet het niet precies meer, toen we 's morgens om 5 uur gewekt werden en we op de appélplaats moesten aantreden. In het kamp was het een chaos, alles liep door elkaar en de ene zocht de andere. Ik rende naar de hoofdingang van het kamp en door de dichte nevel zag ik overvalwagens van de groene (grüne polizei). Ik dacht bij me zelf: dit is het einde van ons, als ik nu niet tracht hier weg te komen, zitten we morgen in Westerbork. Met grote moeite vond ik mijn broer Benno en vertelde hem dat het hele kamp omsingeld was met overvalwagens van de groene.

Ik vertelde hem mijn besluit te vluchten. Benno zei: "Dat halen we nooit!" Ik zei: "Liever een kogel, dan op transport naar de gaskamers". (We wisten helaas al wat er aan de hand was, aangezien we eind 1942 al een bericht hadden ontvangen dat mijn broer Lutse overleden was in Mauthausen en we voor twee gulden zijn as konden krijgen).

Er was geen tijd meer voor veel ondernemen. We lieten alles in de steek. Enkele lotgenoten in het kamp vroegen

ons: waar rennen jullie naar toe? We gaven geen antwoord meer, we wisten, nu gaat het om leven of dood.

Het kamp, zo herinner ik me, was gebouwd in de vorm van een V. In de verste hoek van het kamp groeven we een kanaaltje en kropen onder het prikkeldraad door. We belandden in een veld met suikerbieten; de bieten hadden een hoogte van circa 70 á 80 cm. De bladeren van de bieten waren nat van de nevel en maakten veel lawaai. We vochten ons voort en na 20 á 30 meter waren we al kletsnat; we waren vrijwel zonder dikke kleren en zonder mantel. Toen we ongeveer het hele bietenveld door waren, hoorden we plotseling schieten. De angst overviel ons nog meer. We dachten dat ze achter ons aan het zoeken waren met honden. Toen we door het bietenveld heen waren, kwamen we terecht in een bos. We liepen, liepen en liepen, zonder te weten waar we uitkwamen. Naderhand bleek, dat we terecht waren gekomen in een doolhof, iedere keer kwamen we op dezelfde plaats uit. Nadat we volkomen waren uitgeput, zochten we wat takken bij elkaar en daarmee hebben we ons toegedekt, met natte takken.

Plotseling zag ik een zonnestraal door de bomen, het was half twaalf, ik vergeet dit mijn hele leven niet meer. Tot het donker werd bleven we daar liggen, onder de natte takken en in de natte kleren, zonder voedsel.

Toen de schemering daalde, zetten we onze vlucht voort over velden en greppels in de richting van Enschede. Het voedsel, dat we vonden, waren half bevroren knollen. Toen de schemering inviel, vonden we een verlaten wagenschuur. Het ijselde en het was koud, we waren ongeschoren, hadden niets te eten en te drinken en zo in onze natte kleren zijn we ingeslapen. De Almachtige heeft ons behoed.

Na zo'n drie á vier uur slapen, ontwaakten we, stijf van de kou. We namen het risico en gingen naar buiten om wat voedsel te zoeken. Zoals gezegd: het voedsel was schaars en we vonden slechts een bakje half bevroren knollen.

Na drie dagen zwerven waren we in de buurt van Enschede gekomen. We besloten de volgende dag naar Denekamp te gaan om daar te proberen een schuilplaats te vinden. In deze drie dagen zwerven waren onze kleren voden geworden. We waren ongeschoren en ik had bovendien nog een joods uiterlijk. In deze toestand stapten we het perron in

Enschede op. Op het perron stonden en liepen overal Duitsers. We kochten twee kaartjes naar Oldenzaal en gingen op weg naar de trein. Toen we ongeveer zo'n 20 á 30 meter van de trein verwijderd waren, kwamen er twee SSers recht op ons af. Ik zei tot Benno: "Dit is ons einde" en "doe maar gewoon". De SSers passeerden ons, zonder ons ook maar aan te kijken, de Almachtige beschermde ons. Er is een spreekwoord, als God wil schiet een bezem; het was een wonder.

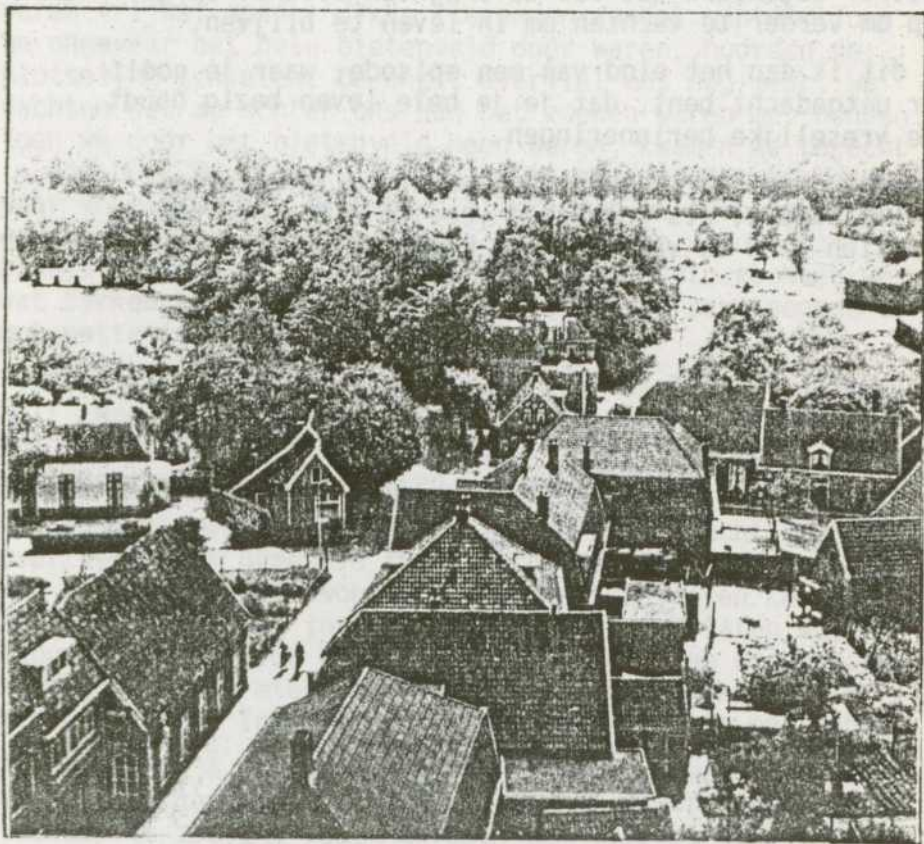
Achteraf beschouwd was dat de brug van ellende en gaf het hoop om verder te vechten om in leven te blijven.

Zo, dit is dan het eind van een episode, waar je nooit over uitgedacht bent, dat je je hele leven bezig houdt, deze vreselijke herinneringen.

Ongeveer drie jaar hebben we geworsteld in allerlei schuilplaatsen, als opgejaagd vee. Om dit alles nog te vertellen vind ik vandaag niet meer nodig.

J. Elkus.

Met spiet
kõj de klok
nich terugdräein.

Oldenzaalsestraat te Denekamp (+1945);
rechts staat nu het gemeentehuis.

HERINNERINGEN VAN EEN HAAGSE JONGEN

AAN DENEKAMP 1944 - 1945

(II)

In de eerste aflevering hebt u wat kunnen lezen over mijn ervaringen in Denekamp rond de bevrijding in 1945 (zie 't Onderschoer 1/1985).

In een tweetal volgende afleveringen vertel ik u iets over de tijd daarvoor, waarbij ik even teruggrijp tot in de dertiger jaren.

In het Duitse Nordhorn was volop werk in de textielfabrieken, ook voor mensen uit Denekamp. Daar lag hun brood.

Menigeen had naaste familie in "de Pruus" en "Holland" was zo ver weg. Desondanks bleef Denekamp rondweg anti-nazi. Zonder mankeren. Hoewel ik geen cijfers heb, bestaat bij mij de indruk dat het reële percentage NSB-ers en nazi-sympatisanten niet hoger was dan elders in Nederland. De mentaliteit was gewoon goed. De 'Pruus' was de vijand en daarmee uit.

vertellen

Hendrik Alink (mijn opa dus) was in 1935 afgekeurd als bakker met een invaliditeitspensioentje van drie gulden in de week. Wat centjes van zijn kinderen, zijn volkstuin, twee kostgangers en zijn zuinige vrouw hielden het spul bijeen. Wel kon hij nu wat vaker dan vroeger naar Denekamp. Na 1940 konden hij en zijn kinderen in Den Haag best wat extra eten gebruiken. En zo kwam opa Alink weer wat vaker bij oude vrienden uit zijn jeugd en bij familie. En iedere keer kwam hij met wat spek, eieren en een of twee "twintigponders"(roggebrood-red.)terug naar Den Haag. De D-trein die iedere ochtend om 7 uur uit Den Haag rechtstreeks naar Oldenzaal reed en dan verder via Bentheim door naar Berlijn, werd zijn vaste vervoermiddel. Als hij weer terug was in Den Haag dan was het feest. Persoonlijk bracht hij zijn kinderen 'hun' deel. Te voet. Nog mooier waren zijn verhalen uit dat voor ons zo verre Denekamp. Hij vertelde van alles over ons onbekende familieleden en over hun reilen en zeilen. Maar ook over ondergedoken RAF-piloten die hij gezien had. Neergeschoten

met hun vliegtuig. Verborgen en door stomme, onnozele loslippigheid verraden en door de Duitsers opgepikt. Ook vertelde hij over Joden en onderduikers, die op de vele boerderijen, die opa afstroopte voor wat rogge, spek en eieren, een onderdak hadden gevonden. Denekamp was een goed huis voor mensen in moeilijkheden en gevaar.

opa Alink's laatste reis

Eind februari 1944 ging opa Alink weer op reis. Hij zou Den Haag niet weerzien. Hij moest wel naar Denekamp, want op 3 maart hoopte hij 70 jaar te worden. Een klein gezellig verjaarsfeestje met kinderen en kleinkinderen moest, oorlog of niet, toch gevierd worden. En daar had hij Denekamp voor nodig.

In het gastvrije gezin van Jan en Mina Bekhuis, wat zo'n beetje zijn tweede huis was geworden, werd hij ziek. Op zaterdag 4 maart 1944, een dag na zijn zeventigste verjaardag stierf hij in zijn geboortedorp Denekamp. Terug van weggeweest.

De verbindingen waren in die tijd nog primitief en pas een dag later kregen wij bericht van zijn overlijden. En hoera, hoera, -opa was dan wel dood- maar ik mocht voor het eerst van mijn leven naar Denekamp. Voor de begrafenis van opa.

Een Haagse jongen van 14 jaar, 1,44 meter lang en 37 kilo 'licht', van een tweede etage uit de Haagse schil-
derswijk naar Denekamp. Uit een dichtbevolkte stadswijk zonder groen naar het agrarische luilekkerland dat Denekamp heette en waar volop eten was. Naar het Denekamp, waar ik zoveel van gehoord had en waar ik nooit geweest was.

Hans oet n Haag

(wordt vervolgd)

WIJKVERPLEEGSTER OP HET PLATTELAND (VII)

Die mooie romantische kersttijd is weer voorbij en het jaar 1986 is al weer begonnen. Toch kan ik het niet nalaten om mijn herinneringen van het jaar 1935, dus alweer 50 jaar geleden, te vertellen. Zo ook de volgende herinnering, die mij nog heel goed is bijgebleven.

Wij waren in Rossum de enigen die thuis een kerstboom hadden, met kleine kaarsjes. Dat mocht in die tijd bij de katholieken nog niet, dat was heidenswerk. Maar wij hebben het er maar op gewaagd en zetten die kerstden precies voor het raam aan de straatkant, zo dat de mensen, die naar de Nachtmis gingen, het goed konden zien. Ik zei tegen mijn zuster: "Morgen er vroeg uit, om half vijf, dan moeten al onze kaarsjes branden". En zo gebeurde het. De eerste kerkgangers kwamen al voorbij. Wat was het een mooi gezicht in die nacht. Maar oh jee.. nog geen minuut later stond onze den in lichte laaie. "Gauw, gauw een emmer water halen" riep ik, terwijl ik aldoor maar schreeuwde "Brand, brand". Maar de ene vlam stak de andere tak weer aan. Dit kon niet langer doorgaan. Wat moest ik. Ik pakte het pas gekochte nieuwe pluchen tafelkleed en gooide dat over de kerstboom heen, zodat de vlammen doofden. Een kamer met rook en stank bleef achter. Die gesneuvelde kerstden hebben we met kleed en al de voordeur uit in de sneeuw gegooid. Juist op dat moment kwamen er nog meer kerkgangers voorbij. Mijn zus en ik zeiden tegen elkaar: Wat zullen we nu een commentaar krijgen; men zal wel zeggen: dat is nu de straf, ze wisten toch dat zoiets niet mocht. Wij besloten er niet op te reageren. Misschien zouden die mensen volgend jaar ook wel een kerstboom hebben, net als wij. We begonnen maar met opruimen. Acht jaar heeft het toen nog geduurd voor hier en daar voor het raam een kerstboom stond, met echte elektrische kaarsjes. Ook stonden ze voor of bij een boerderij. Het mooie nieuwe pluchen tafelkleed hebben wij van de verzekering

niet vergoed gekregen, maar daar kwamen wij wel overheen. Een dag na Kerstmis was in onze wijk alles weer volop in beweging. Er waren drie bevallingen, dus onze parochie was weer drie parochiaantjes rijker. Ik moest flink doorwerken, wilde ik tegen de middag thuis zijn, na mijn drie kraamvrouwtjes geholpen te hebben.

Toen ik thuis kwam, stonden er drie schooljongens die mij vroegen of ik niet even bij Trui wilde komen, die had zo'n pijn. Trui was een vaste patiënt, die haast nooit iets mankeerde, als haar maar even gerust gesteld werd. "Jongens", zei ik, "na de middag kom ik wel even. Wil-len jullie dit haar even vertellen?" Dat zouden ze doen. Ze kregen twee snoepjes elk; zuurtjes, steken, zoals ze dat noemden. De jongens gingen giechelend de deur uit. 's Middags ging ik even naar Trui om te vragen, waar die pijn dit keer weer zat. Ik was nog maar net over de drempel van de deur of ik zag meteen hoe ziek ze was. Ze zat achter drie dikke sneden brood met spek en met een grote mok melk erbij. Had ik het niet gedacht, weer loos alarm. "Trui, gezond ben je wel, dat zie ik. Mear waar zit dee pienlike plek, Trui?" "O, zuster t is good daj kömn zeent. Ik heb weer pien in de linker zied. Mear ik weet zölf nich of t mie in de rechterzied ok zeer döt". "Trui, daar zal ik jou eens gauw afhelfen", zei ik en deed haar een flanellen doek om haar buik. Ze riep al direkt "zuster t is a oaver". Nu wist ik genoeg, het was weer de oude ziekte (Anstellerietes). Voor zo iets moest ik wel komen, dat was mijn plicht. Maar nu ik het erg druk had in mijn wijk, moest er een andere oplossing komen. Zo bedacht ik een smoesje en zei: "Trui, ik heb het erg druk en ik voel mij ook niet lekker". "Oh goj, o goj, zuster, wat heb ie dan toch?"

"Dat za'k oe zegn Trui; ik heb zo'n kopzeert, ik kan van liefzeert nich zittn, zo he'k t in de been". "O, zuster, ik heur t wa, goat gauwnoar hoes, iej heb t ja völ slimmer as ik, kroept gauw in t ber".

Zo ging ik weer en kon ik die komende dagen aandacht besteden aan mijn patiënten.

De week erop ging ik dadelijk even naar Trui om te kijken hoe het met haar was. Ik was nog niet binnen of ze riep al: "Ik har t doadelik wa à in de gaatn, da'j slim kraank warrn, t ber hef oew wá good doan". Trui at wel gewoon haar brood met spek en de pijn was over.

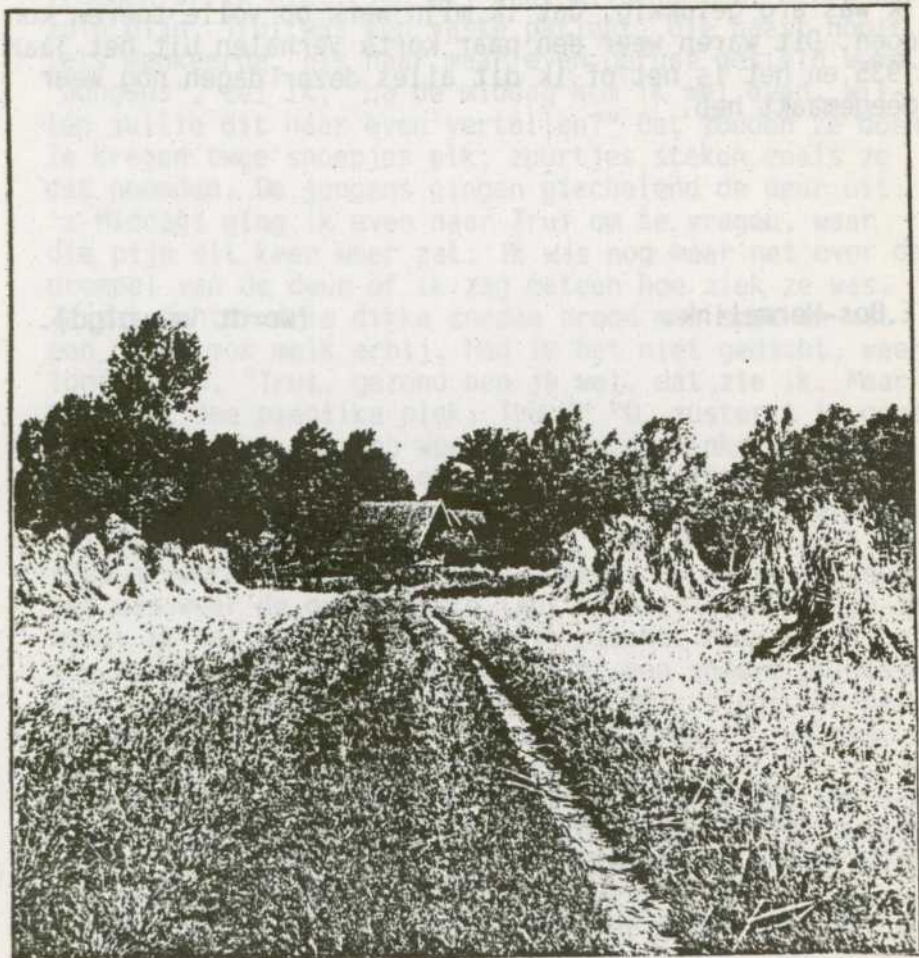
Toen ik naar huis ging, riep ze mij nog na: "Zuster, iej mött nich magerre wödn". Toen ik weer thuis was, vertelde ik mijn zuster dat Trui vond, dat ik er zo mager uit zag. "Zeg, jij moet zeker nõg dikker worden, dät is geen gezicht. Sinds wanneer ben je ziek," zei mijn zus. "Dan moet ik maar meer afslanken", zei ik" en moet ik niet zoveel krentewegplakken meer eten". Maar de gelegenheid maakte zo vaak de dief.

Ik was erg gelukkig, dat ik mijn werk op volle toeren kon doen. Dit waren weer een paar korte verhalen uit het jaar 1935 en het is net of ik dit alles dezer dagen nog weer meegemaakt heb.

E.Bos-Hermelink.

(wordt vervolgd).

Wie het kleine niet leert
Doet het grote verkeerd.

De Weerink-es in Denekamp voor de bebouwing
(genoemd naar het Werink-erf, eigendom van
de kerk).

Ook de huisgenoten van verschillende pachters verrichtten arbeid voor de dominee en zijn gezin en komen zodoende voor in het kasboek.

Van Arend Meynerts is er "eene rekeninge van alle hetgeene zij allen, ten weeten, in 't byzonder sijn susters, en sijn broeder Willem Meynerts en zijne moeder en selvs met arbeiden afverdient hadden ter summa van vier Carolische guldens en seventhien stuyvers".

De vrouwen van sommige pachters sponnen voor het dominees-gezin en kregen voor het spinnen van een pond vlas 25 cent; van een pond garen 17½ cent. Een stuk "vijf-vierdeels doek van 53 ell" werd in 1711 betaald met twee stuivers per el. Ook de familie Sombergh weefde voor de dominee; Hindrikjen Sombergh, de huisvrouw van Derk Sombergh had in vroegere jaren, waarschijnlijk voor ze getrouwd was, een jaar bij de dominee als maagd gediend en later is dochter Triene de assistente in dezelfde huishouding.

Het toen heersende gebrek aan geld, wat vooral op het platteland het geval was, is er vrij zeker de oorzaak van geweest dat dergelijke verrekeningen tussen verhuurder en huurders plaatsvonden.

De dominee had ook wel eens te maken met huurders die hun pacht niet op tijd konden of wilden betalen; slechts één keer is er sprake van een conflict.

"Gerryd Snoeyink, nu jonge Mölleman in Böningen" had zijn schoonmoeder, "de olde möllingster", de zaak, de molen dus, overgenomen. De oude vrouw had een betalingsachterstand van f.166,- opgelopen. De jonge molenaar nam deze schuld over en twee jaar later, in 1735, had hij al 66 gulden afbetaald; in het zelfde jaar betaalde hij nog f.50,-, zodat er een schuld van 50 gulden overbleef.

Deze laatste 50 gulden mocht hij in tien jaar aflossen met een rente van 5% onder voorwaarde dat hij alle gerechtskosten, die over deze zaak waren gemaakt, ook betaalde. Deze kosten bedroegen vijf gulden en zes stuivers,

waarvoor hij een rekening kreeg toegezonden van de procurator Bos. Bij een betaling in goederen ter waarde van f.19,50 per jaar was een betalingsachterstand van f.166,- lang niet mis; de huur met dan ook jarenlang niet betaald zijn. Of deze schuld ontstaan is omdat de molenaar (s) niet konden of wilden betalen is niet bekend. Maar uit vroegere aantekeningen van de al eerder genoemde pastoor Gerh. Peze blijkt dat Mölleman uit Beuningen de twee mud rogge en een mud haver per jaar moest opbrengen voor "synd-dekens peerde" als deze op visitatie in Denekamp kwam. Met de komst van de hervorming in Denekamp zal deze betaling zeker niet meer zijn gebruikt om de visitatie-reis van een katholiek geestelijke naar Denekamp te betalen. Misschien hebben de Beuningers geredeneerd dat ze om die reden ook deze goederen niet meer hoefden te leveren.

Iets dergelijks was er ook aan de hand met de twaalf schaar eikels, die jaarlijks vanuit Beuningen aan de pastorie geleverd moesten worden. Acht schaar eikels waren ten behoeve van het onderhoud van de pastorie, maar de opbrengst van de overige vier schaar waren bestemd voor het paard (onderhoud), waarmee de fungerende pastoor met het "heilig sacrament de zieken zal bezoeken". Dit heilig oliesel was echter een paapse ketterij; maar de volle twaalf schaar eikels moesten geleverd blijven worden.

Uit zijn aantekenboek blijkt evenwel dat de dominee niet altijd het onderste uit de kan wilde. Want Barthold Hendriks, die waarschijnlijk een slecht jaar had gehad, hoefde maar de helft van de normale huur te betalen. Brakink Geert, Herman van Delden en Hermen Reynards, met zijn drieën huurders van de Papenmaat bij het Sumbroek onder Beuningen, kregen afslag van de huur; in plaats van f.28,- hoefden ze slechts f.21,- te betalen "dewijl deselve doemaals door het water bedorven was".

Negen kinderen had de dominee, de oudste Daniël, geboren in 1705 was later predikant in Urk, de tweede was Gerrit Jan Hendrik en werd geboren op 10 november 1706, hij vestigde zich later in Goor. Dan kwam er een tweeling Bartha en Hasina, die beide waarschijnlijk ongehuwd zijn gebleven, Hasina zo blijkt uit een erf-acte is innocent of wel geestelijk gehandicapt.

Op deze tweeling volgde Adolf Hendrik Julius, waarvan we de geboortedatum niet weten omdat het doopboek van Denekamp uit die tijd zoek is geraakt.

Deze Adolf ging als militair naar Oost Indië, hij klom op van sergeant tot majoor en bracht het tot plaatselijk commandant in Batavia.

Rutger Andreas werd geboren op 31 augustus 1712, hij werd evenals zijn oudste broer predikant en oefende dit ambt uit aan de Kaap, in Batavia en op het Indonesische eiland Ambon, waar hij ook is gestorven.

Gerard Borghard, geboren 1 juli 1714 werd koster in Denekamp en bovendien schijnt hij kuiper te zijn geweest.

Gabriël, geboren 26 juli 1716 vestigde zich als koopman in Delden, ook is hij burgemeester van Delden geweest, en als laatste van de negen werd op 7 april 1719 Johanna Judith geboren en zij trouwde met een zekere Ary Kroon uit Oldenzaal.

Dominee Weerman zorgde er voor dat er in Denekamp een nieuw doop-trouw-doden- en lidmatenboek werd aangelegd. Na 35 jaar zijn ambt te hebben uitgeoefend in Denekamp, zijn eerste en enige standplaats, stierf de predikant in maart 1738 op 58-jarige leeftijd, zijn vrouw overleed ruim 10 jaar later in 1748.

H. Asma.

Proat nich tevöl oaver waj weet
En hool oe stil oaver waj nich weet.

De Kroezeboom bij Fleringen (gem. Tubbergen)

DE TIENDBOOM

Wanneer we door het Twentse landschap rijden komen we tal van prachtige eikebomen tegen. Veel van deze woudreuzen treffen we aan langs bouw- en weiland. Wij weten niet anders of die bomen horen daar. Bij het zien van die prachtige bomen vragen we ons wel eens af hoe ze daar komen. Door wie zouden ze daar geplant zijn en wanneer? Of zijn ze daar soms in het verre verleden gepoot door een landbouwer om er zijn vee onder te laten schuilen tegen zon of regen? Of zijn ze daar geplant uit oogpunt van landschappelijk schoon of om het hout in de toekomst te gebruiken als timmer- of meubelhout? Of zijn ze daar misschien in vroegere tijden geplant als leverancier van mast ten behoeve van de varkenshouderij?

Al die vragen houden ons bezig en niemand kan ons het antwoord hierop geven. De boom zwijgt en wij zullen hierop het antwoord moeten zoeken, hetgeen niet zo gemakkelijk is.

Het is bekend dat de eik vroeger bevooroordeeld werd ten opzichte van andere bomen. Dit is dan ook heel begrijpelijk, want het eikeloof werd vroeger als veevoeder gebruikt en de eikels als mast voor de varkens. Ook de gladde schors van jonge eikebomen werd op grote schaal gewonnen. Dit bevatte veel looistof (Tannine). Dit werd vermalen tot eik of run, dat in de leerlooierijen gebruikt werd.

Maar ook weten wij uit de geschiedenis dat ongeveer duizend jaar geleden -wanneer precies wordt niet vermeld- Europa tot het Christendom werd bekeerd. De Bisschop van Utrecht bezat toen vele hoven. Het land werd toen aan de boeren opgedeeld in kavels, de zgn. tiendblokken. Het tiende deel van het geheel, dat op zo'n blok werd verbouwd, kwam toe aan de kerk. Zo'n tiendblok werd op verschillende plaatsen gemarkeerd door een boom, een tiendboom. Daarvoor werd meestal een eik gebruikt, die de eeuwen kon trotseren, die de storm en de bliksem zou kunnen weerstaan. De boom bleef staan voor het tiendrecht.

tiendrecht

Het tiendrecht is een zakelijk recht om van het tiendplichtig gewas van het land, bij een ander in gebruik, of van tiendplichtige dieren, daar geboren of vertoevende, of in een zeker huis geboren of vertoevende, een evenredige hoeveelheid -meestal een tiende- te heffen. Het tiendrecht is van religieuze oorsprong. In het Oude Testament komen tal van bepalingen voor die de Israëlieten verplichtten voor de eredienst tienden te geven van de vruchten van het land en van het vee; een soort tempelbelasting dus. Een gebruik dat door het Christendom werd overgenomen. De concilies van de r.k. kerk hebben de gelovigen verplichtingen opgelegd, tienden te geven aan de kerk. De Carolingische vorsten in de tijd van Karel de Grote, schreven hetzelfde voor.

Het tiendrecht werd steeds ingewikkelder. Zo werd er onderscheid gemaakt tussen grove tienden, van koren en vlas; elke tiende schoof was dan voor de kerk. Smalle en kleine tienden van tuinbouwgewassen en krijtende tienden van het jongvee (jongen van dieren). Ook kwam het voor dat bij speciale kerkelijke ondernemingen, zoals kruistochten, een tiendrecht werd geheven. Novale tienden waren de belastingen op pas ontgonnen gronden. In een novaal of nieuw tiendblok had de tiendheffer recht op de tienden van de pas ontgonnen grond; ook had hij dat recht op de nog te ontginnen gronden. De Bisschop van Utrecht heeft, als rechthebbende op de novalen, de graaf van Gelre in het begin van de dertiende eeuw beleend met dit recht. Deze tienden, evenals die van de Utrechtse kapitelen, zijn -voorzover ze niet in particuliere handen waren geraakt- tenslotte bij de kroondomeinen gekomen. Een aanwijzing voor de kerkelijke oorsprong van de tienden is ook dat kwesties over tiendrecht voor de kerkelijke rechter werden gebracht. Ook kwam het herhaaldelijk voor dat wereldlijke personen berouwvol hun tienden teruggaven aan de kerk. Zo deed Hendrik III van Brabant bij zijn testament afstand van de tienden van de novalen in de parochies, waar hij het patronaatsrecht uitoefende.

Aan de parochiekerk moesten de parochianen de tienden opbrengen. Maar lang niet altijd waren al die tienden voor de pastoor en de kerk. Vooreerst waren verschillende wereldlijke geestelijke personen, evenals kapittelkerken

en kloosters, patroon over een kerk en beschouwden zij zich gerechtigd tot tiendheffing in de parochie, terwijl ze de pastoor slechts een congrue portie -een derde ervan- toekenden. Ook kwam het nogal eens voor dat de bisschop zijn tiendrecht verkwanselde aan wereldlijke machthebbers. Of dat een pastoor alleen aan zijn baantje kon komen door zijn tienden af te dragen aan de landsheer die hem benoemde.

Het tiendrecht werd aanvankelijk geheven ten bate van de kerk. Met name ook de boeren waren onderworpen aan de bijdrage (tienden voor de geestelijkheid of voor de heer die de kerk had gesticht). Eveneens gebeurde het dat de tot landsheer ontwikkelde vorsten hun eisen stelden. We kunnen ons dan wel indenken dat het bestaan van de boeren in vroegere tijden bijzonder zwaar is geweest. Zo is de tiende eeuw dan ook berucht om zijn bedroevende morele maatstaven. Daar het keizerlijk gezag vaak verstek liet gaan en het gezag van de plaatselijke vorsten zich aan het ontwikkelen was, kregen grondheren, die hun macht wilden uitbreiden, prachtige kansen om zich met behulp van hun vrienden van hun tegenstanders te ontdoen, hun bezit in te palmen of ze aan hun gezag te onderwerpen. Zo ontstonden dan ook de "lagere" heerlijkheden, waar de opperheer de burgerlijke "lagere" rechtspraak in handen had over een hele streek. Zo ontstonden ook de "hoge" heerlijkheden, waar de gerechtsheer ook recht sprak in criminele zaken.

De "gerechtsheren" waren er op uit volle voordelen te genieten van hun bevoorrechte posities. Door de rechtspraak over de gehele streek aan zich te trekken, konden zij de boetes, die zij oplegden, in eigen zak steken, en konden zij van de boeren, die liever met zo'n gevreesd man op goede voet bleven, allerlei voorrechten afdwingen.

horigen

De boeren waren in die tijd door hen tot horigen gemaakt. Onder horigen verstaat men de rechtsverhouding, waaronder grote groepen van de landelijke bevolking tijdens de Middeleeuwen en ook nog daarna in Europa leefden. Er werd onderscheid gemaakt tussen vrijen en onvrijen. De onvrijen verkeerden niet allen in dezelfde machtspositie. Een deel van hen waren horigen, een ander deel lijfeigenen; dus twee verschillende vormen van onvrijheid.

Horigen waren zakelijk onvrij; dat wil zeggen dat ze gebonden waren aan de grond waarop zij woonden en die zij bewerkten. Die grond behoorde toe aan een landsheer, aan wie de horigen bepaalde betalingen in geld of natura (veelal tienden) moesten voldoen. Ook moesten ze bepaalde diensten (herendiensten) verrichten, welke krachtens de binding aan de grond verschuldigd waren. Die diensten konden bestaan uit het verrichten van arbeid op het door de grondheer geëxploiteerde deel van zijn domein of in zijn woning, alsmede uit diensten van algemene aard ten behoeve van de grondheer.

Na het jaar duizend werd het voor de boeren gelukkig iets beter, hoewel de situatie in het jaar duizend toch nog vrij uitzichtloos bleek. In het jaar 1100 was er in het boerenleven al heel wat meer vooruitgang te zien. Maar in 1200 wees een brede strook licht de boeren de weg naar een betere toekomst. Rond 1300 waren de boeren al op grote schaal persoonlijkheden in hun eigen recht. De 12de eeuw luidde een belangrijke ontwikkeling in, die in de 13de eeuw in hoofdzaak voltrokken werd; deze eeuw bracht een einde aan de "horige" zowel als aan de halfvrije positie van de "vrije" boer. Maar het tiendrecht bleef nog lang bestaan.

sloptiende

De moeilijkheden bij de heffing van smalle tienden gaven aanleiding tot vaststelling van geldelijke bijdragen, die er voor in de plaats kwamen. Veelal bracht de gewoonte mee ook voor krijtende tienden geld te geven. Reeds uit het verleden zijn er voorbeelden dat ook grove tienden werden omgezet in heffing van vaste bedragen in geld of vaste hoeveelheden gedorst koren. Men noemde dit in Twente beschapen tienden en als er gedorst koren werd opgebracht sloptienden. De tiendheffer moest zijn koren komen halen onder het slop; dit is het gat in de zoldering van de deel of schuur, waar de garven werden doorgestoken.

Na het maaien werden de garven in een keurige rechte lijn over het land gezet. Ieder hok bestond uit tien garven. Het tiende hok, dit was het tiende deel voor de tiendheffer, werd steeds uit het verband gezet. De gewone tiendheffer haalde zijn tiende van het land, nadat hij bericht had gekregen dat het koren aan hokken stond.

De garven bleven dan nog een bepaalde tijd op het land staan. In die tijd kon de tiendheffer het tiende hok uitzetten of in ontvangst nemen. Deed hij dit niet binnen een bepaalde tijd, dan mocht de boer het koren van het land halen onder achterlating van een tiende voor de tiendheffer.

tiendwet

In Nederland werd deze onrechtvaardige Tiendwet in 1907 afgeschaft. Aan de tiendheffers werd een vergoeding toegekend door de Staat en op de tiendplichtige gronden werd ten bate van de Staat grondrente gelegd (tiendrente) jaarlijks te betalen gedurende dertig jaar, waarbij echter het recht van afkoop bleef bestaan.

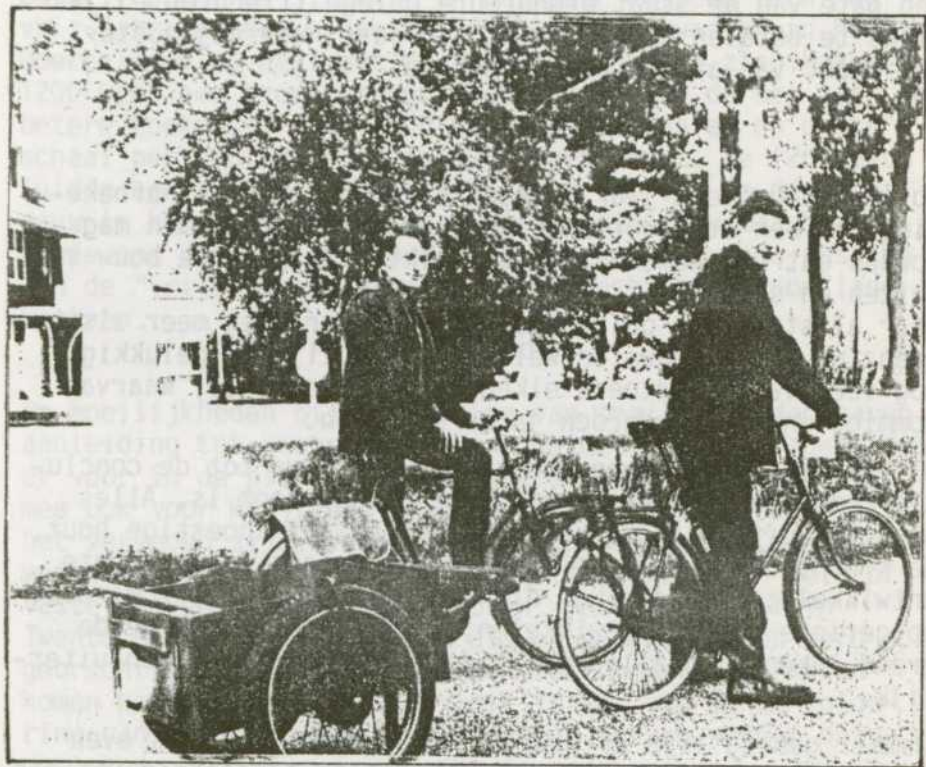
eik

Zo werden duizend jaar geleden eiken geplant als afbakening van een stukje tiendgrond, waarvan aangenomen mag worden dat die bomen later gebruikt zijn voor de bouw van huizen en schuren.

Maar al staan die duizendjarige eiken er niet meer als begrenzing langs bouw- en weiland, toch zijn er gelukkig nog veel van die stoere eiken in ons landschap, waarvan sommige enkele honderden jaren oud zijn.

Als we de eik eens goed bekijken zullen we tot de conclusie komen dat het een echte romantische boom is. Alles aan zijn uiterlijk werkt hieraan mee. Het knoestige hout, de kroon, die zich zowel in de breedte als in de hoogte ontwikkelt; de zijtakken die zich vooral bij de zomereik, op geringe hoogte ontwikkelen, zodat sommige takken de grond raken. Dit alles geeft de eik zijn romantisch uiterlijk.

Jammer genoeg zijn er maar weinig mensen die eens even stil staan -hoe kort dan ook- om van de schoonheid van een goed uitgegroeide boom te genieten. Als je zo'n stoere eik bekijkt, kun je je bijna niet voorstellen dat zo'n forse woudreus, eeuwen geleden, in het toen nog woeste landschap, uit zo'n klein eikeltje is ontsproten.

Jan Petri en Hans Jonkers; start fietstocht
naar Markelo.

De eerste keer dat ik het zware grind van de oprijlaan van Natura Docet onder mijn fietsbanden hoorde wegspringen was in 1963. Het was het begin van een serie vakanties, waaronder een maand in 1964 en een maand in 1965, die ik samen met mijn jeugdvriend Hans Jonkers in het museum doorbracht.

Het wonderbaarlijke van de schepping en de natuur heeft mij altijd in zijn greep gehad. Al zeer jong begon ik met het verzamelen van "alles", vooral stenen. Een bij ons inwonende tante bezat de kostbare boeken van Van der Lijn e.a. Tesamen schiep dat de condities om geïnteresseerd te blijven en gestimuleerd te worden. Toen ik echter, op 12-jarige leeftijd, met een groot assortiment onbepaalde steentjes zat, besloot ik om meer te doen dan Van der Lijn te lezen; ik schreef een museum aan. Dat werd Natura Docet. Ik had niet in de gaten dat het boek, met adres, uit 1920 was en weet nog dat ik erg verbaasd was aangezien ik "aan de directeur" geschreven had, maar van de "directrice" antwoord kreeg. Zij, mevrouw H. Bernink, had vier uur gebogen gezeten, zoals zij schreef, met T.H. van der Hammen, over een pakketje steentjes, dat ik ter determinatie had opgestuurd. In haar brief volgde ook een uitnodiging eens te komen logeren. Vakantiewerk zorgde voor een financiële basis en zo begon de eerste vakantie in Denekamp, in 1963.

Zomaar wat herinneringen. Waar te beginnen?

"Zijn jullie daar al weer", werd ons ieder jaar gevraagd, na 1963, als we in het kleine kruidenierswinkeltje aan de Nordhornsestraat in Denekamp stonden te wachten op de aanschaf van die overheerlijke melkbroodjes. Onze aanwezigheid ging niet ongemerkt voorbij. Zeker niet in dat winkeltje; daar werden ook de grondstoffen gekocht voor onze culinaire activiteiten in het badkamertje, tevens keuken in het museum. Het was ons huis, de zolder met kraaktrap, het keukentje. Daar zaten we op de houten keukenstoelen, etend, luisterend naar het geschuifel van

langs vitrines voorbijtrekkende groepen, naar uitroepen van verwondering bij het binnentreden van de vogelzaal. Wij voelden ons heel bijzonder. Want alleen ingewijden konden tenslotte (en dat deden we altijd precies op tijd), uit kamertjes waar "Privé" op stond, tevoorschijn komen. Wij "waren" museum. Natura Docet maakte ons anders. Hele dagen zaten we in het laboratorium te lezen, te schrijven, stenen te reinigen enz. En dan al die gezichten, die door het raampje van de deur met "laboratorium" erop naar binnen keken, dat deed ons wat. Toch deden we natuurlijk zo "natuurlijk" mogelijk. We wekten slechts een indruk. En dat deed ons goed. Het gaf een soort professionele alibi aan onze speelse activiteiten: we waren pas 14 jaar....

De fiets was het voornaamste gereedschap bij het verblijf in het museum. Mevrouw Bernink, de steeds aanwezige centrale moeder, waar wij met ontzag naar opkeken. Wat indrukwekkend vond ik het, haar bezig te zien, bij rondleidingen of zomaar bij administratieve handelingen in het kantoor. Wat, kantoor? Dit kantoor verdiende een andere naam. Maar die weet ik niet. Hoe vaak werden we niet uitgenodigd voor een kopje thee bij haar in huis. Zondermeer gezellig en voor ons hoogtepunten. En dan werd zij steeds weer weggeroepen of een van haar stage lopende rondleidsters. Het meest indrukwekkende geluid in het museum was ongetwijfeld "de Bel", want hij verdiend wel zo geschreven te worden. Je kon je er niet voor verbergen. Hij gaf aan het museumbezoek juist dat karakter, dat je elders miste: je kwam iets heel natuurlijks binnen, een huis.

We maakten grote fietstochten naar de bekende gebieden: Altstätte, Gildehaus enz. Soms te grote tochten: met het tuinkarretje van Teun, de altijd aanwezige tuinman van het museum, naar Markelo. 's Morgens maakte mevrouw Bernink nog een foto van ons, inclusief karretje, maar om een uur 's nachts belde ze toch maar de omliggende politieposten om naar ons te zoeken. Zo merkten we dat zij als een moeder over ons waakte. Na enen kwamen we aan, nog steeds met karretje, maar wel tot de rand gevuld met loodzware zwerfkeien. Ons nuchtere commentaar moet ongeveer zó geluid hebben: ja, het was wat zwaar fietsen en we kregen een leuke band.

Toen Henk Schalke in Natura Docet voor zijn studie een lange periode verbleef, was het voor ons ineens uit met

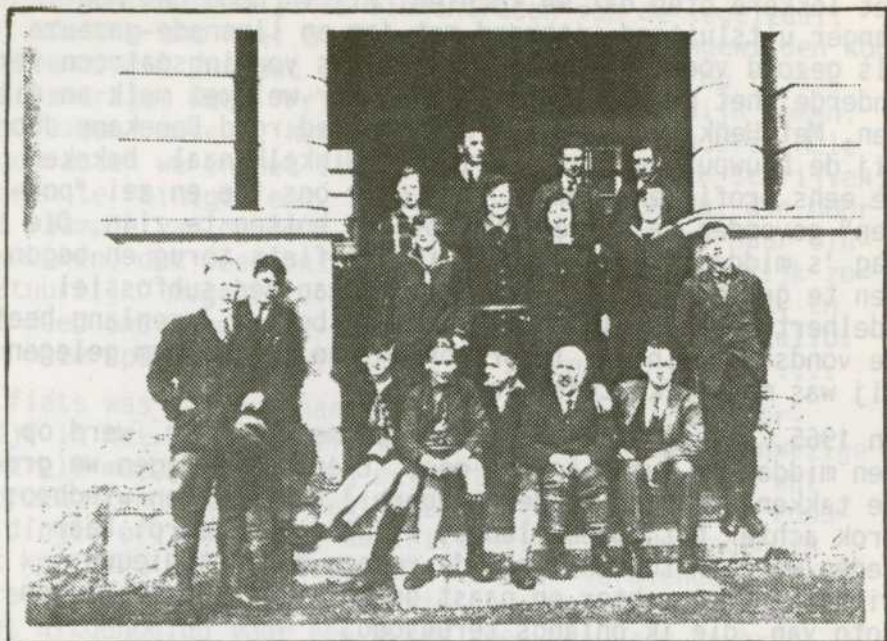
het lekkere eten dat we kochten. Hij verbood ons nog langer uitsluitend witbrood met jam en limonade-gazeuze als gezond voedsel te beschouwen. Ons voedingspatroon veranderde; het werden pannenkoeken, maar wel met melk en eieren. Met Henk reden we het hele gebied rond Denekamp door. Bij de bouwput van de stuw in het Dinkelkanaal, bekeken we eens profielen. Iemand kwam naar ons toe en zei "potten" gevonden te hebben. Het bleken botten te zijn. Die dag 's middags reden Hans en ik per fiets terug en begonnen te graven; een compleet skelet van een subfossiel edelhert (*cervus elaphus*) kwam naar boven. Jarenlang heeft de vondst nog in het laboratorium van het museum gelegen. Hij was moeilijk conserveerbaar.

In 1965, in augustus voor zover ik me herinner, werd op een middag de lucht ineens geel. Even later zagen we grote takken, zand en bladeren voorbij waaien. Een windhoos trok achter het museum langs, richting het dorp. Daar reden we naar toe en zagen de ravage bij het nieuwe winkelcentrum achter en naast de kerk. Ik maakte er een foto van, die ik onlangs terugvond.

"Een steen kan veel vertellen als een verstandig man hem ondervraagt". Die zin, boven op een balk in de zwervstenenkamer, staat in mijn geheugen gegrift. Dat was wat mij trof. Stenen als confrontatie met de schepping, met de geschiedenis en met de toekomst. Dat hield mij bezig. Wat een ingrijpende ervaring vond en vind ik het nog, toen ik op 7-jarige leeftijd, tijdens een verjaardag van mijn moeder, in het grindpad, terwijl tantes en ooms taartjes aten, een paars-grijs kwartsietje opraapte met de gave afdruk van een zeeleliestengel. Daar werd ik geconfronteerd met een dimensie van het bestaan zo overduidelijk "beschreven" door die steen: waar vertelt een steen al niet van, als we alleen al met verwondering beschouwen.

Natura Docet heeft mijn serieuze jeugdige aanraking met de natuur verrijkt, gestimuleerd. Zo kan het gebeuren dat, terwijl mijn in de jaren tot grote collectie zwervstenen uitgegroeide verzameling naar het Geologische en Mineralogisch Museum in Leiden verdween en ikzelf met gezin naar Israël, er hier alweer ladenkastjes verschenen zijn, die door mijn kinderen al aardig gevuld zijn.

J.M.Petri (Israël, februari 1986).

Op excursie in de Harz (2 en 3 april 1929;
omgeving Schircke en Robeland).

JEUGDHERINNERINGEN AAN MEESTER BERNINK

Toen ik nog op de lagere school in Hattem zat moest een kwekeling -de zoon van onze hoofdonderwijzer- in onze klas proefflessen geven. Stage lopen, zouden we nu waarschijnlijk zeggen. Hoe dan ook, hij stond ons, met een vuurrood hoofd, aardrijkskunde van Overijssel bij te brengen. Onze "Nico" liet ons, zoals dat gebruikelijk was, gezamenlijk de plaatsen opdreunen, die de provincie Overijssel rijk was. Het zei me eigenlijk allemaal niets. Hoewel ik het wel een aardig ezelsbruggetje vond, dat vanuit Zwolle eerst Wijhe en dan Olst gepasseerd moesten worden om in Deventer uit te komen. Maar midden in die zee van dorpen- en stedennamen viel de plaatsnaam Denekamp, waaraan de opmerking werd toegevoegd dat aldaar een aardig natuurhistorisch museum te vinden was. Ik geloof, nee ik weet het eigenlijk wel zeker, dat die mededeling het enige is geweest wat ik die middag rond 1925 geleerd heb.

De onderwijzer in spé had bepaald nog niet de flair die meester Bernink bezat om je zo boeiend in de les te betrekken dat je geen woord wilde missen.

Maar hoe dan ook, met mijn ouders werd een fietstocht naar Denekamp ondernomen. Eerst met de trein naar Almelo en vandaar per fiets verder via Oldenzaal. Wat een prachtige weg met ter zijde de o zo schitterende heuvelrij, gevormd door Tankenberg, Belvédère, Hakenberg en Austiberg en overal die onvergetelijke nog gave ongeschonden totaliteit van het Twentse boerenhoevenland-schap. Het was paradijselijk.

Maar het echte paradijs kwam nog. Opeens stonden we daar voor een vriendelijk, landelijk, villa-achtig gebouw dat zich ook zonder dat het zich met de naamgeving "Natura Docet" aan ons presenteerde, allang stilzwijgend aan het doceren was. Immers, bij de voordeur was onder een afdak allerlei moois te aanschouwen. Prachtige stenen met echte gletsjerkrassen, golfzandsteen, Rapakivi-granieten en gneizen, indrukwekkende boorkernen en wat niet al. Alles van uitleggende etiketten voorzien. Zo werd de tijd

van het op de stoep wachten wel gekort!

Het duidelijk hoorbare belgeluid had echter spoedig tot gevolg dat wij ontvangen werden door een vriendelijke dame die zich aan ons voorstelde als Marietje Bernink. Zij zou die morgen onze geduldige gids en explicatrice zijn. Wat een heerlijk huiselijk museum was dit Natura Docet. Die mooie, warmhouten vitrines en kasten met allerlei vogels en vogelnestjes, die prachtige vlinder- kever- en schelpencollecties. En dan die indrukwekkende schuifkast met allerhande volkenkundige merkwaardigheden. Verder overal gezellige, tot plaatsnemen uitnodigende banken tussen al dit moois en aan het uiteinde van de zaal kasten vol informatieve lectuur.

Maar toen kwam voor mij het allermooiste: de geologiezaal! Verbijsterend. Eerst al die vitrines met uitleg van gesteentevorming (wat later thuis keurig nageaapt werd!) en dan een overzicht van alle geologische tijdvakken. Met aan het einde de mens. Tenslotte een vitrine waarin telkens naast elkaar een "fossiel" en "recent" exemplaar van gastropoden, stekelhuidigen, krabben en plantendelen. Middenvitrines met een overdaad aan machtig mooie kristallen en edelstenen, geslepen en ongeslepen en indrukwekkende stukken erts. Op de vensterbank fantastische stukken versteend hout, ja hele boomstammen.

Natuurlijk werden er prentbriefkaarten gekocht, die zo verleidelijk in de gang uitgestald lagen en waarschijnlijk toen ook al het rond die tijd uitgegeven boek "Ons Dinkelland", waarin een reclame stond dat het museum ook pension hield "het geheele jaar geopend en van stromend water voorzien". Mijn moeder informeerde terzijde diepgaand bij begeleidster Maria...

In 1926 deed ik toelatingsexamen gymnasium en aan het einde van dat schooljaar werd ik voor de hele grote vakantie in pension gedaan bij meester Bernink. Hoi, hoi! Wat een droomvakantie. Met aanwijzingen op achterkanten van enveloppen geschetst door meester Bernink en in de fietstas "Ons Dinkelland" waarin een plattegrond, avonturierde ik nu eens hierheen en dan eens daarheen. Verdwaaalde een keer "hopeloos" zonder paspoort in Duitsland bij Lage, dat net over de grens lag. Zocht net zo lang tot ik de plaats terugvond waar eens fosforietknollen werden ontgonnen en waar toen nog miniatuurstukjes waren

te vinden, bezocht uitvoerig de groeve van de steenfabriek op de Kuiperberg waar gipskristallen ontdekt werden en was reusachtige trots "gipsfossielen" (Leda Deshayesiana) "in situ" te mogen vinden. Genoot van de schilderachtige boerenhoeven met al die bijgebouwen en enorme hoeveelheden scharrelkippen en vond het "losse hoes", waar mens en dier nog ongescheiden onder een dak huisden, iets voor de tijd van de Batavieren!

En wat was het heerlijk wanneer meester Bernink 's avonds tijd had nog een fietstochtje met je te maken en je het geheime plekje waar de wolfklaauw groeide, de eenbes of de zevenster liet zien. Om met hem samen een bezoek te brengen bij zijn collega meester Dingeldein, die prachtige foto's maakte en allerlei toestanden te bespreken had. Hij was een kenner van de historie van Dinkelland.

Het was evenwel niet alleen 's avonds dat het prettig was met meester Bernink alleen te zijn. Hij was altijd al voor dag en dauw in het zogenaamde "kantoortje" aan het werk. Dat was een heerlijke, rommelige werkplaats waar dieren opgezet werden, brieven geschreven werden op het met moeite vrijgehouden bureaugedeelte, waar gestudeerd werd en waar overal interessante natuurobjecten tijdelijk bijgezet stonden "ter observatie". Als je daar bij hem zat, terwijl hij aan het snijden van turfmodellen was (ik zelf leerde een mol opzetten!), aan het huden prepareren of anderszins bezig was, dan had hij alle tijd om je vertellen hoe hij op school een opgezette spreekwering vertonen om te laten zien hoe mooi zo'n eenvoudig en welbekend vogeltje toch was en hoe zijn levensgewoonten waren.

Woensdag- en zaterdagmiddag was er geen school en dan kwamen geregeld allerlei collegae van meester Bernink en bekenden en onbekenden daar samen op het warandagedeelte achter het huis om er, intussen Twents gastvrij onthaald, informatie te verkrijgen over gevonden planten, dieren of stenen dan wel om hier ernstig te discussiëren over de aard van kristallijne gesteenten. Het was destijds het boekje van J.Korn "Die wichtigsten Leitgeschiebe der nordischen kristallinen Gesteine im norddeutschen Flachlandes" en ook Kurt Huckes's "Die sedimentargeschiebe des norddeutschen Flachlandes" die beiden daartoe veel aanleiding gaven.

In latere jaren (1933) was het Karl Gripp's boekje over de "Geologie von Hamburg und Umgebung" dat deed zoeken naar vergelijkbare geologische verschijnselen in Twente.

Zelf werd ik door meester Bernink steeds aangespoord, behalve Van der Lijn's "Keienboek", het bekende boek van E. Fraas "Der Petrefactensammler" ter hand te nemen. Mijn eerste indruk van dit zeer gezochte determineerboek stamt nog uit 1910. Maar het werd meermalen herdrukt. Het was heerlijk dat het in die vervlogen tijden nog een natuurlijke zaak was dat alle voorraadladen onder de vitrines niet op slot waren. De vitrines zelf trouwens evenmin. Men kon en mocht dus de objecten alle in de hand nemen en al of niet met gewapend oog bekijken. De prachtige zee-lemmings, trilobieten, schelpdieren om maar te zwijgen van de fossielvondsten in fosforietknollen en barnsteen.

Dikwijls liep ik mee wanneer meester Bernink weer met eindeloos geduld en enthousiasme een rondgang met bezoekers maakte om hen van alles en nog wat te vertellen en altijd met veel vertoon bijvoorbeeld een dikke knol van een steen demonstreerde die bij doorslaan in zijn binnenste een juweel van een ammoniet bleek in zich te bergen. Het eigenlijk altijd weer volgende oh-geroep was als het succes van een welgeslaagd opgelaten vuurwerkstuk. Vlak daarbij lag de kostbare libelle, uit de Solnhofengroeven afkomstig, en ook al zo iets miraculeus. Tenslotte kende ik de hoofdzaken van de rondgang ook wel min of meer en mocht ik in noodgevallen als invaller dienst doen.

Voor mij was het in de vakantie een gelukje wanneer dan ook een of meer van de op kostschool gaande dochters thuis waren. Met een van hen werden heerlijke wandelingen of ommetjes gemaakt naar Singraven, Tilligte of Breklenkamp of werden fietstochtjes naar de vennen of het Everlo ondernomen. Bij thuiskomst verwende ons dan die lieve mevrouw Bernink in haar gezellige keuken met kopjes chocolade, van Blookers cacao vanwege de serviesbonnen!

Een van de eerste jaren, zo herinner ik mij -want bij één zomerverblijf bleef het niet- kwam ik met Pasen in Denekamp logeren. Nog denk ik met enige ontroering terug aan het waarachtige folklorefest dat ik toen meemaakte bij het paasvuur en het "vlöggeln" zoals dat destijds nog als een innerlijk beleefde vreugde, zonder aanwezigheid

van drommen buitenstaanders, gevierd werd. Meester Bernink had een 16de eeuws gezang teruggevonden, meen ik. In ieder geval werden er oeroude gezangen aangeheven. Kortom, voor mij was het een belevenis om nooit te vergeten. Men ondergaat iets van een diepe gemeenschapsverbondenheid, iets van de verborgen liggende oertradities in dit Twenteland.

Volop mocht ik delen in de vreugde van de door het museum verworven nieuwe schatten. Meester Bernink was in de herfst naar Idar-Oberstein, het land van de Achaten, geweest. Met welke prachtstukken werd de Denekampse collectie verrijkt. Maar ook de kralensnoeren van de dochters kwamen al gauw "voor demonstratie" in de vitrines terecht...! En wat wist hij er smakelijk over te schrijven in het Twentsche Dagblad Tubantia van 17 oktober 1929, waarvan ik een overdrukje kreeg toegestuurd. Volgde even later nog een opstel over "De Catacomben van Holzmaden", waarin hij zijn lezers vergastte op het verhaal van zijn bezoek aan Dr. Hauff, diens steengroeve en het bijbehorende museum, waar de wereldberoemde Ichthyosaurus skeletten en andere hagedisachtige sauriërs meesterlijk uitgerepareerd te bewonderen vielen.

Naderhand stelden goede museumvrienden hem in staat een "schilderij" van een zeelelie en ook van een vishagedis als waarlijk imponerende showstukken van fossielen in zijn eigen museum tentoon te stellen.

En wat was meester Bernink dankbaar gestemd toen het hem later mogelijk gemaakt werd een belangrijke uitbreiding aan het museum te geven, waarbij niet alleen de omvangrijker geworden collecties beter tot hun recht konden komen, maar waardoor het tevens mogelijk werd vruchtbare contacten te leggen met wetenschappelijke centra. Uit eigen zak bekostigde hij de aankoop van een noordelijke zwerfstenenverzameling, bijeengebracht door L.B. Bos te Noordbergum (Friesland), waarvoor anders geen geld beschikbaar was en die toch zo'n belangrijk materiaal omvatte.

Bijzonder goede en blijvende, ja indrukwekkende herinneringen vormen de kleinere en grotere excursies. De mini-excursietjes waren eendags uitgangetjes naar Bentheim, Burgsteinfurt en Tecklenburg. En ook niet te vergeten die naar Osnabrück en de groeven bij Hellern.

Daar werden prachtige gepyrietiseerde ammonietjes verzameld en mooie terebratula's, echt uit rotswanden gebeiteld. De maxi-ondernemingen waren de tochten naar de Eiffel en de Harz. Dat waren onvergetelijke gebeurtenissen. Meester Bernink verzamelde een aantal jonge mensen van beiderlei geslacht om zich, die elkaar niet eens allemaal kenden en trok er samen met ook zijn eigen dochters op uit. Zo werden de door vulkanisme ontstane "maaren" -schilderachtige meertjes- en de bontzandsteenrotsen bezocht, werden Gerolsteinse koralen gezocht en werd er in romantische jeugdherbergen gezamenlijk gezongen en plezier gemaakt.

In de Harz kwam ik onder de indruk van de geweldige bergtevormende en destruerende krachten. Verschuivingspiegels had ik prachtig in de Bentheimer steengroeve gezien. Maar daar in de Harz waren geweldige breukvulsels met andersoortig materiaal en leerde ik metamorpheose gesteenten kennen. Mijn rugzak werd loodzwaar van alles wat verzameld werd en de moeite waard geacht werd om mee te zeulen. De treinreis ging goedkoopheidshalve ten dele nog vierde klas! Het had destijds -het was een vroege paasvakantie- duchtig gesneeuwd. 's Avonds laat kwamen we in het betoverend mooie Werningerode aan, waar ik voor het eerst van mijn leven "Linzensuspe" als avondmaaltijd kreeg. We sliepen in een koude slaapzaal. Maar 's morgens vroeg kwam een "tuchtige" jeugdherbergvader in een rode zwembroek langs onze bedden gemarcheerd en met een niet twijfelachtig stemgeluid klonk het "Aufstehen! Allen gesund?" en werden we snel het bed uitgejaagd. Tjonge, dat was wel even wennen.

Thuis is zijn uitroep nog een gevleugeld woord geworden. En toen ging het die dag de Brocken op. Er lag zoveel sneeuw dat ik, erg klein van stuk, de top nota-bene niet kon bereiken. Ik zakte al tot over mijn middel in de sneeuw. Maar het scheelde gelukkig toch niet veel. Het was een fantastische excursie met bezoek aan grotten, watervallen en rotskloven.

Vele jaren heeft dat lange- en later, helaas, kortere logeren voortgeduurd. De figuur meester Bernink heeft ook mij, naast vele anderen, als een soort buitenschool-leerling, een stukje opvoeding en levensblijheid meegegeven, waarvoor ik hem immer dankbaar ben.

dr. J. H. Syphens Smit.

De Schoolmeester.

Maakt medecyn,

Niet tot fenyn.

Door Lettekunst, soo hoog verheeven,
Is ons veel nut en heyl gegeven,
Dat ons de Weg ten heemel toond:
Maar, om het Schuim van't Goud te scheide
Is't misbrutick deeser kunst te myde
Op dat de Wijsheid ons bekroond.

't ONDERSCHOER

contactorgaan van de Stichting Heemkunde Denekamp

8^e jaargang 1986 nr. 1

Dit contactorgaan verschijnt vier keer per jaar, aan het eind van elk kwartaal en wordt toegezonden aan de donateurs.

Losse nummers kosten f.5,--., exclusief eventuele verzendkosten. Verkrijgbaar bij 't Heemhoes en bij enkele boekhandels.

Oplage: 600 stuks.

Kopy voor dit blad kan ingeleverd worden bij de redactie. Publikaties blijven eigendom van de auteur. Overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan na toestemming van de schrijver of de redactie van dit blad.

Redactie

H.J.Asma, Willem Wegewartstr.
1, 7591 TZ Denekamp; tel.
(05413) 2434.

J.A.den Ouden, Clematisstraat
26, 7591 XH Denekamp; tel.
(05413) 2800.

H.C.M.Boink-Wagenvoort, Diepen-
goor 16, 7591 BW Denekamp,
(typewerk).

H.Boink, Diepengoor 16, 7591 BW
Denekamp; tel.(05413)2261;
(vormgeving/eindredakteur).

in dit nummer

pag.

- 1 n woord van te veurtn.
- 7 niejs van 't Heemhoes.
- 13 uit de krant van nu.
- 15 voor u, door u.
- 17 een natuurmuseum te Denekamp.
W.G.Goorhuis.
- 21 eiergaddern en Poasken.
Mien Leferink-Hermelink.
- 23 de meester en zijn museum.
H.Asma.
- 31 deportatie en ontvluchting uit werkkamp De Zomp.
J.Elkus.
- 35 herinneringen van een Haagse jongen aan Denekamp 1944 - 1945 (II).
Hans oet n Haag.
- 37 wijkverpleegster op het platteland (VII).
E.Bos-Hermelink.
- 41 uit Denekamps kerkgeschiedenis (VI).
H.Asma.
- 45 de tiendboom.
W.A.J.Nijhuis.
- 51 Natura Docet, zomaar wat herinneringen.
J.M.Petri (Israël).
- 55 jeugdherinneringen aan meester Bernink.
dr. J.H.Syphens Smit.

Stichting Heemkunde Denekamp

Op 20 juni 1975 werd in Denekamp door een aantal geïnteresseerden in de plaatselijke geschiedenis en de natuur een werkgroep heemkunde opgericht. In een aantal jaren groeide de werkgroep uit tot de in juli 1982 opgerichte Stichting Heemkunde Denekamp, welke tot haar werkterrein rekent het gehele gebied van de gemeente Denekamp.

De Stichting stelt zich als doel het bestuderen van de geschiedenis en de natuur van de dorpen en de buurtschappen en zorg voor het behoud van monumenten en de natuur, een en ander voor zover betrekking hebbend op het grondgebied der gemeente Denekamp.

Heemkunde wil zeggen, de kennis van het eigen heem, de eigen omgeving, de streek waarin men woont. Dit in de ruimste zin van het woord. Voorts kennis van de zeden en gebruiken en van de opvattingen en overleveringen van de bevolking in verband met de aard van het land.

Door studie en onderzoek wordt getracht het verleden te analyseren en daarover zonodig te publiceren. Waarmee beoogd wordt waardering te wekken voor wat hier door de natuur en vroegere cultuur tot stand is gekomen. Tevens komt hiermee een stuk verleden tot leven, waarmee het heden mede gestalte kan worden gegeven. Het aangeven van de toekomstige ontwikkeling wordt immers mede bepaald door de wetenschap, dat kennis van het verleden niet kan worden gemist, want in het verleden en het heden ligt de toekomst besloten.

Ter ondersteuning van dit streven is de medewerking van velen nodig. Daarom ook heeft de Stichting een aantal werkgroepen, welke zich op verschillende terreinen bezighouden. Voorts is er het driemaandelijks contactorgaan 't Onderschoer, dat gratis wordt toegezonden aan de donateurs. Daarnaast worden twee keer per jaar bijeenkomsten gehouden voor de donateurs. U hebt dan ook de gelegenheid mee te denken en mee te praten over belangrijke zaken die de Stichting aangaan. Er worden ook excursies georganiseerd. Tenslotte beschikt de Stichting over een fijne huisvesting, waarin de bibliotheek is ondergebracht en waarin ook de bijeenkomsten en vergaderingen plaatsvinden. Boeken kunnen door de donateurs kosteloos worden geleend. Een catalogus is beschikbaar en kan worden toegezonden.

Ook bestaat de mogelijkheid tot actieve deelname aan de werkgroepen. De adressen staan hiernaast. Op verzoek wordt graag nadere informatie verstrekt.

